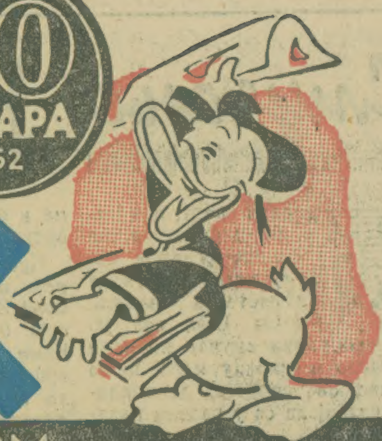
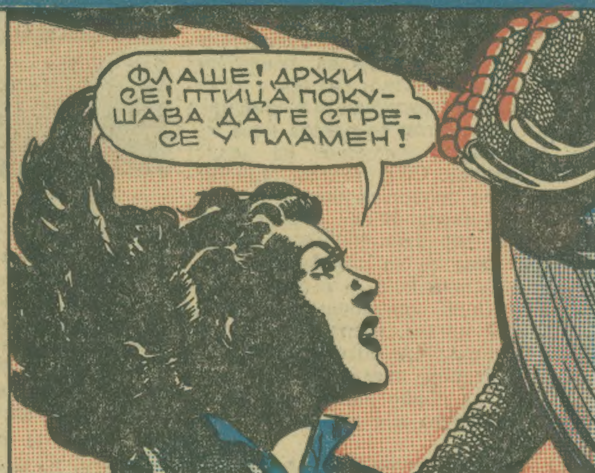
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

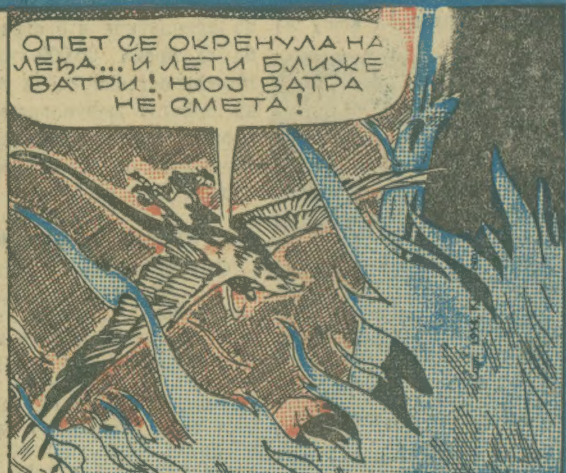
Година XXI — Број 398
Субота 15 август 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

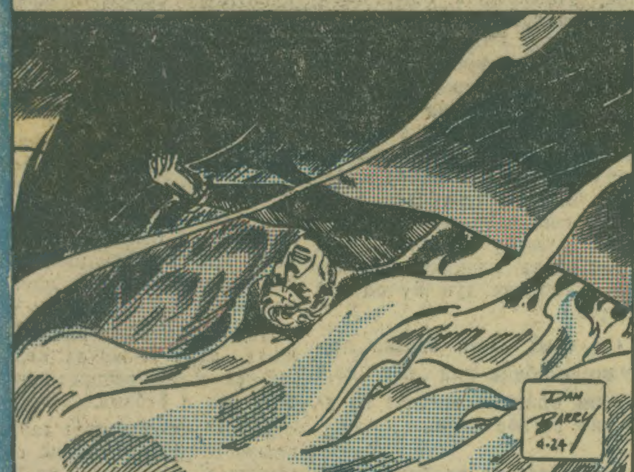

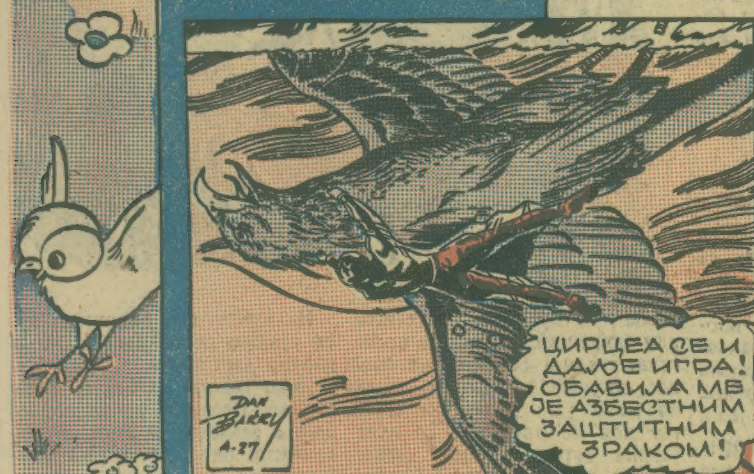

У овом броју:

7/8/59

Смучање НА ВОДИ

Један спорт, или једна акробатика, све више освајају поједине посетиоце светских плажа. Од 1929, кад је, изгледа, први смучар на води запарао површину мора, па до данас, ова спортска дисциплина развијала се у разним правцима.

Ко је проналазач?

Пошто је овај спорт постао популаран, изродио се спор око проналазаштва, а „зараћене" стране су Французи и Американци. Французи кажу да

„ЗМАЈ" ДУГ 3 М ШИРОК 2,6 МЕТРА ПОДИЖЕ СМУЧАРА НА 80 МЕТАРА ВИСИНЕ

је до првог „акваплана" дошло на следећи начин. Године 1929, група француских официра алпиниста дошла је у Кан да проведе годишњи одмор. Једноме од њих пало је на памет да смучке пренесе са снега на море. Ставио их је на ноге, ушао у воду и, упркос одвраћању другова, тврдоглаво се ухватио за паламар моторног чамца. Покушај је пропао, али алпиниста је наручио код столара џиновске смучке дуге 2,60 м. Из дана у дан је чинио нове покушаје; смучке је скраћивао, сужавао, мењао им облик, тежину и, кад су већ сви дигли руке од њега, он је запарао мирну површину мора.

Американци, међутим, тврде да је први човек са смучкама на води био Фред Вејлер, који је дао свету и први кинематографски систем синераму. Вејлер је, кажу, још 1924 вршио покушаје са смучкама на води, и то у Калифорнији, јер је у томе видео погодне сцене за филм.

Међутим, ниједна „зараћена" страна не може да приложи уз своје тврђење ни један опипљив доказ. Први документ о овом спорту забележен је тек 1932, кад је француски часопис „Илистрасион" донео фотографију Емила Петерсона, шведског смучарског првака, како на Азурној обали држи паламаре једног моторног чамца.

Савез смучарских клубова на води

Парижанка Маги Савар била је прва која је широку америчку публику 1937 упознала са овим спортом на великој Међународној изложби. И она се спустила на воду с високих планинских стаза, јер је пре тога била прва француска учитељица смучања. После Међународне изложбе, она је остала у Сједињеним Државама и основала прву школу ове врсте.

НА ЈЕДНОЈ СМУЧКИ

Пре извесног времена, у једном купалишту у Мексиканском Заливу, где се много негује овај спорт, млади Сони Кемп и његови другови усавршили су смучање на води до те мере да сада узлећу у ваздух као живе једрилице. Они су у стању да лебде неколико десетина метара изнад површине.

После Другог светског рата, 1947, Маги Савар је основала Први савез смучарских клубова на води. У њему данас има 25 француских и 3 страна клуба са преко 20.000 чланова. Између осталих, ту је учлањено десетак међународних рекордера који су поставили 19 европских и 4 светска рекорда.

Најтежи је полазак

Сви почетници највише се плаше поласка. Према већ „класичном" методу, смучар седне на какав мостић који је неку десетину сантиметара уздигнут од површине мора. Смучке, дуге око 180 см, притиснуте су стопалама на воду и спреда мало уздигнуте. Искусан смучар, кад хоће да моторни чамац, који га вуче, успори вожњу, само притисне петама и постави их у води готово усправно.

Чамац-тегљач полази од обале сасвим полако. За њега су привезана два ужета од по 23 метра. Краци се завршавају ручицама које смучар држи шакама. Најважније је да спортиста лагано пренесе снагу моторне вуче са својих руку на своје ноге и да пође из места. За почетнике постоје три могућности: једна срећна — да пође и две кобне — он пада ничице јер су га конопци привукли, или на леђа јер се неспретно одупро.

Ако нема други чврст ослонац, спортиста може да седне на појас за спасавање. Постоји и могућност непосредног изроњавања из воде, али за то је потребно искуство.

Пошто научи да прескаче таласе, да одржава равнотежу само на једној смучки и да конопац држи једном руком, пред спортистом се отвара нова могућност: смучање на једној смучки. Оба стопала, једно испред другог, налазе се на једној дасци. И ова смучка је дуга отприлике 180 см и употребљава се за слалом на води: на стази која је означена граничним сплавовима и дуга 287 метара, поставе се четири пловка. Док мотор-тегљач јури у једном правцу, смучар треба да обиђе постављене пловке с лева и с десна.

Спорт скупљи од авијације

Приликом заокрета у слалому, смучар често јури двапут већом брзином од оне којом се креће тегљач. Она може да износе и 80 км на сат. Веома је занимљиво посматрати шта раде шампиони. Њихове фигуре могу да се упореде са најлепшим фигурама клизача на леду. За овај спорт треба бити снажан, храбар и имати смисла за елеганцију и естетику. Например, ваља видети кад смучар отскочи као са трамбулине и окрене се у правилном кругу од 360 степени, мада га инерција вуче напред брзином од 60 км на сат.

ПОЧЕТАК ЗАОКРЕТА

Али, ово је најскупљи спорт на свету. За њега је потребно имати и моторни чамац и управљача на њему. Саме смучке у француској стају између 15.000 и 38.000 франака. О моторном чамцу да и не говоримо. Онај ко не може да одоли срцу, а нема свој прибор, може да се смуча на води плаћајући на сат. А и то кошта од 10.000 до 20.000 франака.

СКОК И ОКРЕТ ЗА 360 СТЕПЕНИ ОКО ОСОВИНЕ СВОГА ТЕЛА

ПРВА ПЛОВЕЋА ФАБРИКА

У бази за оправку бродова у Москви спуштена је у воду прва пробна пловећа фабрика на свету, намењена производњи материјала за зидање зграда.

Ова оригинална фабрика израђиваће силикат високог квалитета и то веома јевтино, јер ће га добијати из речног песка, воде и креча. Блокови од силиката, тешки по 1.800 килограма, употребљаваће се за израду зидова кућа. Један такав блок може да замени 600 цигала а кошта упола јевтиније. Табле силиката су, сем тога, чвршће и од гранита.

У пловећој творници, која је потпуно аутоматизована, ради свега девет људи. За дванаест месеци она ће давати блокове за осам четвороспратних зграда са по 32 стана.

Вагнер повећава крвни притисак — трубачима

Један професор Медицинског факултета у Лондону испитивао је крвни притисак трубача, и то једног виртуоза, једног аматера и једног човека који је само дувао у трубу, јер не уме да свира. Мерење је вршено на специјалан начин: сондом која пролази кроз гркљан и на основу притиска који се појављује у усној дупљи.

Опит је показао да се крвни притисак највише повећава професионалним свирачима и то кад изведе Вагнерову музику. Међу његовим делима за трубаче је „најопаснија" опера „Танхојзер".

Захваљујући овом налазу енглески професор је сазнао многе детаље о професионалним обољењима трубача..

ТРАЖИ СЕ ВИРУС ПРОТИВ КЕНГУРА

Аустралиска држава Нова Јужна Галија, која располаже са највише оваца, угрожена је најездом око 8 милиона кенгура. Ови торбари уништавају пред собом сву храну на коју наиђу. Одгајивачи оваца послали су делегацију влади да затражи хитну интервенцију, јер су кенгури много опаснији од зечева који су пре извесног времена узнемирили аустралиске фармере. Велика суша нимало им не шкоди, а усто немају природне непријатеље. Свако ко има пушку убија их и вероватно хиљаде њих свакодневно губе живот, али пошто се веома брзо множе они се не могу да униште.

Аустралиски стручњаци су успели да савладају најезду зечева убризгавањем једног вируса који је проузроковао прави помор, па сада траже вирус који би помогао против кенгура, али који ипак не би уништио све аустралиске торбаре.

КРАЈ ЈЕДНЕ ЛЕГЕНДЕ

На острвима Тонга — групе острва на Пацифику — живи једна џиновска корњача за коју се дуго тврдило да је најстарија жива животиња на свету. Према једној легенди ову корњачу, чија врста иначе не живи на острвима Тонга, донео је са Галапагоса 1777 године енглески истраживач капетан Џемс Кук. То би значило да она данас има најмање 182 године, не рачунајући део живота проведен у постојбини. Корњача је добила име Туи Малила. Туи значи краљ, а Малила је стари назив за острва Тонга. „Краљ Малиле" се најчешће креће око краљевског дворца на острву, али је потпуно слободан и претставља праву атракцију за све посетиоце Тонга.

Сада се, међутим, показало да је старост „Туи Малиле" само легенда лишена сваког основа. Др Џемс Оливер, стручњак за рептиле Њујоршког зоолошког друштва утврдио је да та корњача не води порекло са Галапагоса и није од врсте Testudo elephantopus већ припада врсти Testudo radiata која живи на Мадагаскару. Према томе, ову корњачу није могао да донесе са собом капетан Кук који је пловио од истока према западу, већ ју је неко, ко зна када пренео са запада на исток, тојест од Мадагаскара на острва Тонга. Старост корњаче је, према доктору Оливеру, несумњиво велика, али да ли је она била савременик капетана Кука или није, тешко је рећи.

ИНДОНЕЗИЈА ЗЕМЉА БАНАНА

Забоди струк писанга у земљу рано ујутру па ћеш за вечеру већ имати зреле плодове, — каже народ Индонезије, земље преплављене овом биљком, код нас познатом као банана.

Њено врло жилаво дрво расте на сваком земљишту не тражећи никакву негу и поред тога што изгледа нежно и неотпорно према другом дрвећу исте висине. Само стабло има неколико слојева меке коре која расте за све време док дрво живи. Од коре када се исече на уске траке, исуши на сунцу и после уплете, добија се изванредно јако уже.

Дрво банана рађа само једном у току свог живота, зато се одмах по скидању плодова сасече у корену и сади ново. Исечено стабло узимају радо деца да би се њиме играла у води или правила од њега сплав.

Дебело, сјајно лишће банане, такође се користи: за умотавање меса, риба и других ствари, јер служи као најбољи пергамент-папир.

За време излета овај лист може да служи као тањир, који се после употребе баца. Вешта деца могу од банановог лишћа направити стотине стварчица, нарочито ако меке делове скину са јаке еластичне жиле по средини. Од њих се могу плести врло лепи шешири против сунца, асуре, подметачи за чаше, котарице, кутијице за накит и небројене друге ситнице. У случају изненадне кише велики лист банане може да послужи и као кишобран. Цвет банане тамнољубичасте боје потсећа на празне махуне грашка, а употребљава се за јело и прављење лекова.

Банана какву не познајемо

Има много врста банана, а још више начина на које се оне спремају за јело. Ми познајемо само оне банане које увозимо, — жуто-смеђе плодове без нарочито привлачног изгледа. Уствари, свежа и зрела банана је изванредна како за око тако и за јело, а обично је зелена, црвена или бледожута. Плодова има разних величина, од оних ситних, златно-жуте боје, великих као човеков палац, па до огромних, дебелих као рука и понекад дугачких до 33 сантиметра. Неколико најпознатијих врста банана се зову: зелене банане, млечне и краљевске, које спадају у златножуту врсту, док печурка банана има лепу ружичасту боју.

Највише рађа она под именом „хиљаду банана", чија једна грана, начичкана плодовима, достиже дужину од два метра.

Од свих врста банана најчуднији облик има „рог" која својим обликом потсећа на увијене рогове овна.

Посластице од банане

Познато је да се код нас банана једе као воће и то увек само сирово. Међутим, од ње се праве разне укусне посластице — кувањем, печењем или пржењем. Омиљена посластица уз чај се справља овако: ољуште се банане, прже на мало уља у врелом тигању док не порумене са свих страна, затим се поспу шећером и растопљеним бутером.

Широм Индонезије могу се купити у свакој продавници намирница папирне врећице са бананама сушеним на сунцу.

На званичним пријемима служе се уз пиво и вино злановжуте банане исечене на колутиће и добро пропржене тако да руште под зубима.

Омиљена и врло укусна посластица је банана уваљана у бели или палмин шећер или кувана у кокосовом млеку и палмином шећеру.

Пошто је банана веома хранљива али тешка за варење, она се може пасирати и давати чак и бебама.

Банана, такође, претставља и важан симбол. Не може се ни замислити венчање на Јави без два дрвета банане као и неколико зрелих гроздова плода, постављених на улазу у невестину кућу.

На крову тек довршене куће ставља се грана банане окићена заставама.

Дрво банане је веома издржљиво. Подноси разна поднебља и земљишта. У целој Индонезији оно претставља симбол снаге, отпорности и плодности, као и изобиља.

ГОЛУБОВИ ПРЕНЕЛИ ТРЕШЊЕ

Прва пошиљка послата је ваздушним путем пре 963 године! Каирски калиф Азиз

(975—996), упутио је једну хитну поруџбину трешања у град Балбек по 600 голубова и она је тачно „испоручена“.

НАЈВЕЋИ ГРАД јужно од полутара

Буенос Аирес са својих 5 милиона становника претставља највећи град Латинске Америке и уопште јужно од полутара. Град су основали

Шпанци још у 16 веку и отада се он стално развија и постаје важан трговачки и поморски центар. Енглези, Французи, Немци, Јевреји, Југословени, Пољаци и Либанци претстављају добар део овог великог града чију основу ипак сачињавају Шпанци и Италијани.

У БИСЕРУ ПЕСАК

Вештачки бисери се готово не могу разликовати од правих сем помоћу рендгена или

неких других инструмената. Када се природни бисер преполови микроскоп ће показати у њему ситно зрно песка.

МУЗИКА У КАМЕНУ

Лиланд Спринкл Старији, амерички научник у области електронике, открио је, радећи под земљом на дубини од

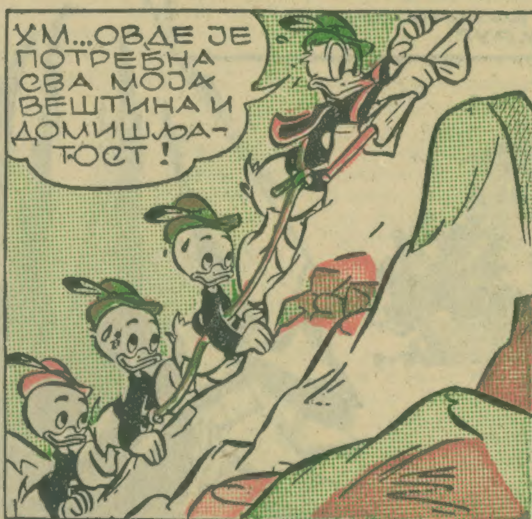

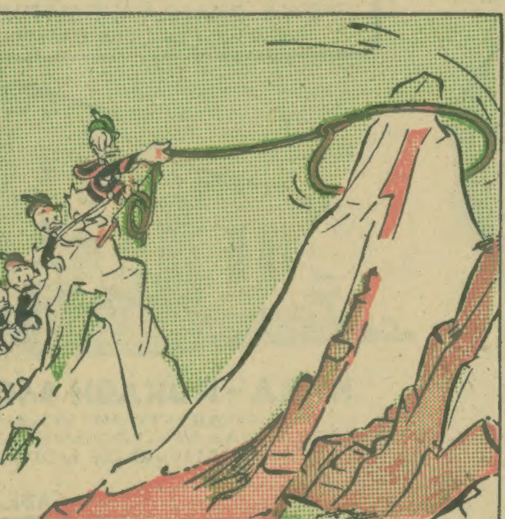
преко 91 метар једну од тајни природе: музику у камену. У познатим шпиљама Љуреј у држави Вирџинији, он је конструисао оргуље са цевима од сталагмита и сталактита. Звук овог јединственог инструмента, који се „простире“ на око 12.234 м² производи се ударцима електричних чекића пресвучених гумом о стене које одзвањају најлепшим тоновима.

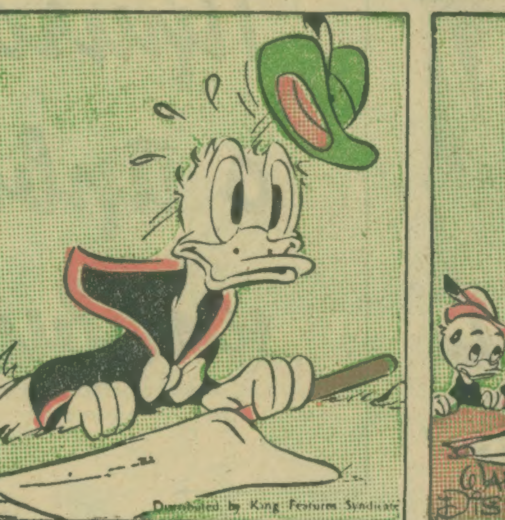

МЕРЕЊЕ КОЛИЧИНЕ КРВИ У ТЕЛУ БОЛЕСНИКА

Ако је у питању здрав човек, количина крви у нашем организму треба да износи 7 отсто целокупне тежине тела. Нежељене последице могу да наступе кад је количина крви у организму изнад или испод просечне. У неким случајевима лекару је потребно да зна са којом количином ове животне супстанције располаже његов пацијент.

Да би се то утврдило, однедавна се употребљава врло лак и практичан метод који се заснива на једном радиоактивном елементу. Одређеној количини извађене крви дода се јод 131 и стави се у један апарат. Помоћу резултата који покаже апарат и једне сасвим једноставне формуле лекар може тачно да одреди количину крви...

МИР ЈЕ ИПАК БО˙ И

Према статистичким подацима, Сједињене Државе свакодневно губе по 3 војна пилота дневно, што значи око 1.100 људи годишње. Сви смртни случајеви догађају се при вежбама на авионима са реактивним моторима.

Поред губитка у људима, у Пентагону су израчунали да држава трпи и знатне материјалне штете. Да би неко постао пилот-ловац, на њега се уложи око 13 милиона динара, док је за образовање пилота на бомбардеру потребан око 21 милион динара. Ако се томе дода вредност самог апарата и износ пензије члановима породица унесрећених пилота, цифра постаје огромна.

Значи, и због овога је боље да људи раде само на мирној изградњи земље.

130 година пре Колумба

Камен са натписом — датиран 1362 године, нађен је у држави Минесота. Сматра се да су тај камен оставили Викинзи када су истраживали те крајеве — данас северни део САД, што значи да би то било 130 година пре Кристифора Колумба. Натпис говори о потраживању осам Швеђана и двадесет два Норвежанина.

ПРВА СЛИКАРКА У БЕОГРАДУ

Нежна и одмалена болешљива Полексија, ћерка књижевника Матије Бана, уз помоћ приватних учитеља успела је да стекне солидну културу за оно време: да научи стране језике, да заволи књижевност, музику и сликарство.

Први њен инструктор у цртању био је професор Јован Дероко, а после Стева Тодоровић који је још 1857 године, у тада турском Београду, отворио школу у којој се поред сликарства учило, првипут код нас — певање, телесно вежбање и мачевање и водиле дискусије о уметности и естетици, стицале основе „за здраво тело и здрав дух“.

Али то је била школа само за мушкарце тако да младу Полексију, Тодоровић није ни убрајао у своје ученике. А она је ипак од девојака била прва и кроз сликарство заволела и самог учитеља — 1864 постала му је жена. Помажући му у раду она се осамосталила па је и сама постала сликар.

Пошто је у то време сликарство код нас било претежно црквено и она је радила иконе које су и доцније изазивале интересовање али и неверицу да их је радила једна жена и то готово самоука.

Међутим њена велика заслуга је у томе што је постала учитељ девојака које дотле нису смеле ни да помисле, нити би биле примљене, да поред својих вршњака уче сликарство у школи Стеве Тодоровића. Тек она је осамдесетих година прошлог века отворила свој, тада већ угледни дом у Господској (сада Бранковој) улици број 24 пред младим девојкама, које је у засебним одајама, одвојено од ученика њеног мужа, сама упућивала у рад. Поред овога она је читавих 15 година била наставница цртања у Вишој женској школи у Београду.

Ripley's ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

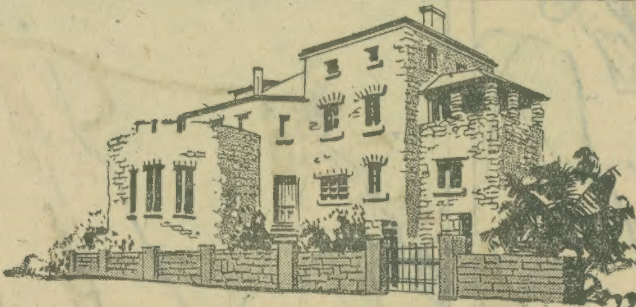
НАЈЧУДНИЈА ПРОСЛАВА НА СВЕТУ

СТАНОВНИЦИ БЕЛГИЈСКОГ ГРАДА **БИНША** СВАКЕ ГОДИНЕ ОДРЕЂЕНОГ ДАНА СТАВЉАЈУ НА ГЛАВЕ ПЕРЈАНИЦЕ ОД НОЈЕВОГ ПЕРЈА И ОБЛАЧЕ СЕ КАО СТАРИ ИНКИ — ДА БИ ПРОСЛАВИЛИ **ШПАНСКО ОСВАЈАЊЕ ПЕРУА**

ПРОСЛАВА ЈЕ ПРВИ ПУТ ОДРЖАНА ПО НАРЕЂЕЊУ ШПАНАЦА, У ВРЕМЕ КАД ЈЕ БЕЛГИЈА БИЛА ПОД ЊИХОВОМ ВЛАШЋУ ТАЈ ОБИЧАЈ САЧУВАО СЕ СВЕ ДО ДАНАС

РЕКА СЕМОА У БЕЛГИЈИ ПРАВИ НА ЈЕДНОМ МЕСТУ ГОТОВО САВРШЕН **КРУГ**

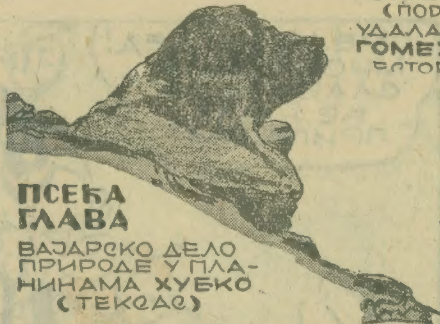

КУЋА — ПОКЛОН МОРА

У ПАРЕДЕУ (ПОРТУГАЛИЈА) САВ МАТЕРИЈАЛ УПОТРЕБЉЕН ЗА ЊЕНУ ИЗГРАДЊУ ИЗБАЦИЛО ЈЕ МОРЕ НА ОБАЛУ

АВЕЛИНА ГАРСИЈА ИЗ ЛАС ПИЕРДАСА (ПОРТОРИКО) УДАЛА СЕ ЗА **АРТУРА ГОМЕЗА** И СВОЈЕ ДВАНАЕСТОРО ДЕЦЕ НАЗВАЛА:

А РТУРО (МЛАЂИ)
А УГУСТО
А УГУСТА
А ИДА
А НИБАЛ
А РАМИС
А МИРА
А НТОНИО
А ЛБЕРТО
А ЛИСИЈА
А ВЕЛИНА
А РТЕМО

ПСЕЋА ГЛАВА

ВАЈАРСКО ДЕЛО ПРИРОДЕ У ПЛАНИНАМА ХУЕКО (ТЕКСАС)

ЗАТОЧЕНИЦА У ЗЛАТНИМ ЛАНЦИМА

КАТЕРИНА СФОРЦА (1463-1509)

ПРЕДАЛА ЈЕ, ПОСЛЕ ДУЖЕГ ОТПОРА, ТВРЂАВУ ФОРЛИ, У ИТАЛИЈИ, ЦЕЗАРУ БОРЏИЈИ. ОН ЈЕ БИО ТОЛИКО ЗАДИВЉЕН ЊЕНОМ ХРАБРОШЋУ И ЛЕПОТОМ ДА ЈУ ЈЕ ЗА ВРЕМЕ ЊЕНОГ ЗАТОЧЕНИШТВА, КОЈЕ ЈЕ ТРАЈАЛО 18 МЕСЕЦИ, ДРЖАО ОКОВАНУ **ЛАНЦИМА ОД ЧИСТОГ ЗЛАТА**

Прича о првом клавиру

Негде пред крај 18 столећа један млади занатлија, по имену Себастијан Ерар, доселио се из Стразбура у Париз. Нарочито се интересовао за тада несавршени механизам звучног инструмента који се звао клавсен или спинет. У то време овај инструмент је био у правом смислу речи освојио племство. Млади Ерар је покушавао да усаврши звук клавсена, који је тада био крештав да се понеки пут баш није могао ни да слуша. Једног дана у занатлијину кућу дође војвода од Лозена и наручи да му изради инструмент. Војвода је сместио Ерара у свој дворац и доделио му велику радионицу. Занатлија је дошао на мисао да свака клавирска дирка одговара човечјем гласу.

Први Eраров клавир био је покривен позлаћеним лаком, педале су биле украшене детаљима из митологије што је израдио вајар Худон, а унутрашње стране покривале су Грезове, Бушеове и Ван Луове слике. Да би испробао клавир, војвода је позвао тада чувеног пијанисту Пучинија, који није предак чувеног композитора, да отсвира неколико комада пред званицама.

Али наишли су бурни дани 1789 године. Незадовољство народа због слабе владе Луја XVI који је био под силним утицајем своје жене Марије Антоанете и свог брата грофа д'Артоа, као и других дворјана, достигло је врхунац. Узалудни су били покушаји министара да поправе стање државне благајне која је због расипничког живота племства била потпуно исцрпљена. Као последњи покушај за смирење Луј XVI је сазвао скупштину три сталежа. Али народ више није хтео да преговара, он је желео да се свети. Четрнаестог јула масе су продрле и освојиле Бастиљу, чувени затвор, која је била симбол краљевског деспотизма. Ово је за собом повукло и многе устанке у другим градовима и селима. Ухапшена је Марија Антоанета и многи дворјани па та судбина није мимоишла ни војводу од Лозена.

Једног дана, озлојеђени народ продро је у племићке замкове и дворове и стао да ломи и пали све оно што је било симбол старог господства заснованог на вековним повластицама. У кршу и лому стана војводе од Лозена, стајала је нетакнута само једна ствар: Eраров клавир. Један од револуционара нагло му је пришао и ударио прстом у дирку. Зачас се ту нашло неколико снажних људи који су подигли клавир и понели га ка прозору да га баце на улицу. Али тада се зачуо глас непознатог човека који је повикао: „Грађани, молим вас не дирајте тај инструмент! Њега бисте морали да поштедите!" Један од људи је одговорио: „Зашто, кад је годинама увесељавао само аристократе?". Били су бесни не само на племство него и на све што је њему припадало.

Незнанац је додао: „Можемо учинити да свира и за патриоте! Сада ће да пева народу!" После тих речи зачуо се пљесак. Човек је пришао диркама и снажно засвирао „Марсељезу". Сви су стајали потресени звуцима ове револуционарне песме. Човек који је спасао први клавир звао се Сенжије. Касније је постао управник једног париског позоришта. Себастијан Ерар преселио се из Париза у Лондон.

ЕЛЕОНОРА ДУЗЕ

— успон и пад —

Пре нешто више од једног столећа, у Вићевани у Ломбардији, рођена је велика глумица Елеонора Дузе. Ова „италијанска Сара Бернар" дошла је на свет 3 октобра 1858, у собичку једног скромног хотела, где су се њени родитељи, путујући глумци, случајно затекли. Лутајући Апенинским Полуострвом, отац и мати Дузе, давали су са својом осредњом трупом претставе које је публика гледала под светлошћу петролејских лампи.

Једног дана, измучена после дугог путовања, мала Елеонора је запитала:

— Тата, зашто увек путујемо трећом класом?

— Зато што не постоји четврта, — одговорио је отац.

Није била навршила пету годину кад је добила своју прву улогу и прву зараду од осам лира. Играла је Козету у Иговим „Јадницима". Отада је стално на сцени а у четрнаестој години већ почињу да је запажају као глумицу која се уноси у улоге. Међутим, то је најтужније доба њене младости: све време је проводила између трећеразредног хотела у коме је становала, мале позорнице на којој су вршене пробе, и мајчине болесничке постеље у једној болници у Болоњи. Никад сита, она је кришом јела остатке из њеног тањира.

Неколико дана пошто је мајка сахрањена, Елеонора је играла Ђулијету у познатом Шекспировом комаду и доживела такав успех да се ружна и кржљава девојка одмах уздигла до висине истакнутих провинцијских глумица.

„Ви нисте за глумицу"

После успеха у Болоњи, следиле су године лутања и мучног тражења истинског глумачког израза. Шефови путујућих дружина и директори градских позоришта били су у то време верни празном академизму. Њима се није свиђао нов начин играња чији је поборник била млада Дузе. Критичари, који се, узгред буди речено, нису слагали ни са Пучинијевим лирским веризмом у музици, мрштили су се пред Елеонариним гестовима и гласом. Пребацивали су јој да игра „пригушено", за један тон ниже. И публика, навикнута на старомодну игру, тешко ју је пратила. Најзад су је заменили другом глумицом.

— Зашто покушавате да се одржите у позоришту? — запитао ју је један наставник глумачке школе. — Зар не схватате да ви нисте за сцену? Пређите на неки други занат.

Али, за Елеонору позоришна игра никад није била занат.

Ипак — успех!

У Торину је први пут у животу видела Сару Бернар која је на њу оставила неизбрисив утисак. Сем тога, том приликом упознала је француски репертоар. И отада Елеонора упорно гради улоге на свој начин. Најзад, у трупи флорентинског позоришта, кћи сиромашног позоришног глумца доживљава велики успех у Напуљу. После претставе „Родитељског дома" од Хермана Судермана, њој се диви и публика и позоришна критика. Затим доживљује успех у „Терези Ракен" од Золе, и у многим другим комадима, а после драме „Кавалерија рустикана" од Ђованија Верга, велики писац јој изјављује:

— За успех „Кавалерије" ви сте допринели много више од мене!

„Својом истинитом глумом, својим „веризмом", Елеонора Дузе је дала италијанском позоришту трећу димензију!" — говорили су њени обожаваоци.

Наједном је постала славна и започиње низ турнеја по Италији и иностранству, а још није навршила 22 године.

У то време она се упознаје са четири године млађим Д'Анунцијем. Упркос својих 18 година, он је већ познат песник. Њих двоје поново ће се срести после 14 година и маштаће о великим плановима: да он пише позоришне комаде, да их она игра и да подигну јединствено позориште у Европи: сцену на којој ће се давати само његове драме!

Светска слава

Елеонора Дузе била је једина италијанска позоришна глумица која је постигла светску славу. Имала је успеха чак и на сценама земаља у којима се италијански уопште не разуме: у Русији, Египту, Немачкој, Мађарској и Америци. Играјући једноставно, топло и човечно, њу је свако могао да схвати. Априла 1897, у Паризу, после претставе „Даме с камелијама" претседник француске републике Феликс Фор јој је рекао:

— Шта! Ви сте играли на италијанском? Ваша глума је толико истинита и људска да ми се чини да сте изговарали француске речи!

Пад и смрт

Године 1909, пошто је успешно завршила гостовања по скандинавским земљама, Елеонора Дузе неочекивано даје опроштајну претставу у Бечу и повлачи се у своју вилу „Азоло" у Венецији.

— Више нисам господар свога духа, — каже она чувеном редитељу Лиње-Поу. Осећам се немоћна и изгубљена, и нико не би могао да ми помогне. Сама себи личим на крпу.

За време Првог светског рата организује позоришне претставе за војнике на фронту. Али, када је рат завршен, велика трагеткиња се наједном нашла у беди. Рента коју је добијала од банке развејана је на ветру инфлације и она опет мора да игра. Била је то ужасна проба. Требало је почети изнова, требало је освајати публику која њу није знала. Беле косе, изнемогла, она је морала да ствара нов репертоар који ће да одговара њеном изгледу, да започиње каријеру у 63 години, а то је било сувише тешко.

И, није дуго издржала. Двадесет првог априла 1924, велика Елеонора Дузе издахнула је у скромној хотелској соби баш у онаквој у каквој се и родила.

— Хладно ми је, — биле су њене последње речи. — Молим вас, покријте ме.

ЕЛЕОНОРА ДУЗЕ

СТЕПЕНИЦЕ ЗА ВИЛУ „АЗОЛО" У ВЕНЕЦИЈИ

ЈЕСТИ ТОПЛО ИЛИ ХЛАДНО?

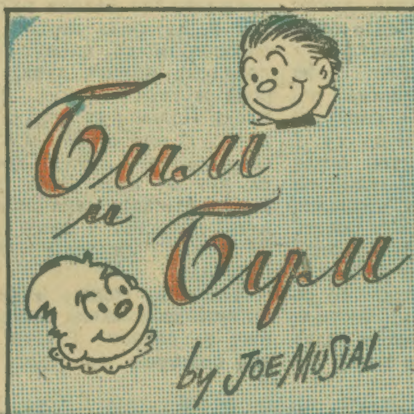
Долазећи лекару пацијенти се жале, између осталог, на своје органе за варење, али се и лекари жале на своје пацијенте, јер не само да једу и пију сувише топла или сувише хладна јела односно пића, већ топло и хладно стављају у желудац готово без икаквог временског размака. Ево до каквих су података дошли лекари који су вршили опите са здравим људима. Мерећи температуру јела и пића кад се изваде из пећи односно из хладњаче и непосредно пред стављање у уста, термометар је показивао просечно следеће цифре:

	Ц°
вода из чесме	11
пиће из подрума	14
пиће са леда	5
пиво и кисела вода	12
сладолед	2
чај	70
кафа	60
кувана јела	75
кромпир	65
супа	70

Температура ових јела и пића може да буде виша и нижа што зависи од обичаја у појединим земљама и од личног укуса. Али најважније је то да ми преко целог дана уносимо у желудац материје сасвим различите топлоте која може да варира по 60 и више степени.

У ресторану ће нам конобар донети боцу вина или пива чија је топлота између 6 и 14 степени. Пошто узмете један до два гутљаја пића, прелазите на супу чија температура износи између 60 и 70 степени. Потом једете месо и povrће од око 60 степени, и „заливате" их хладним пићем. На крају ћете, можда, узети сладолед а ручак ћете завршити врелом црном кафом. Зар је онда чудновато што ваша гуша, ваш желудац, или обоје, оболе? Јесте ли икад помислили на то шта свакодневно чините са својим желуцем? То личи на купање у води која има час 6, час 60 степени, што на срећу, нико не чини.

У оваквом начину исхране, многи лекари виде узроке разним обољењима органа за варење а специјално чира у желуцу.

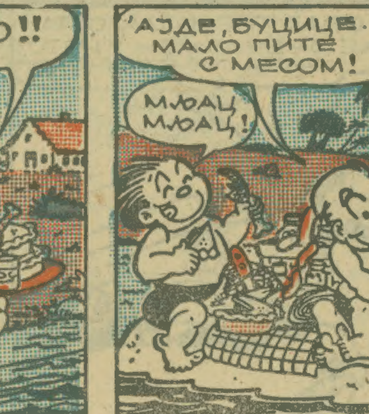

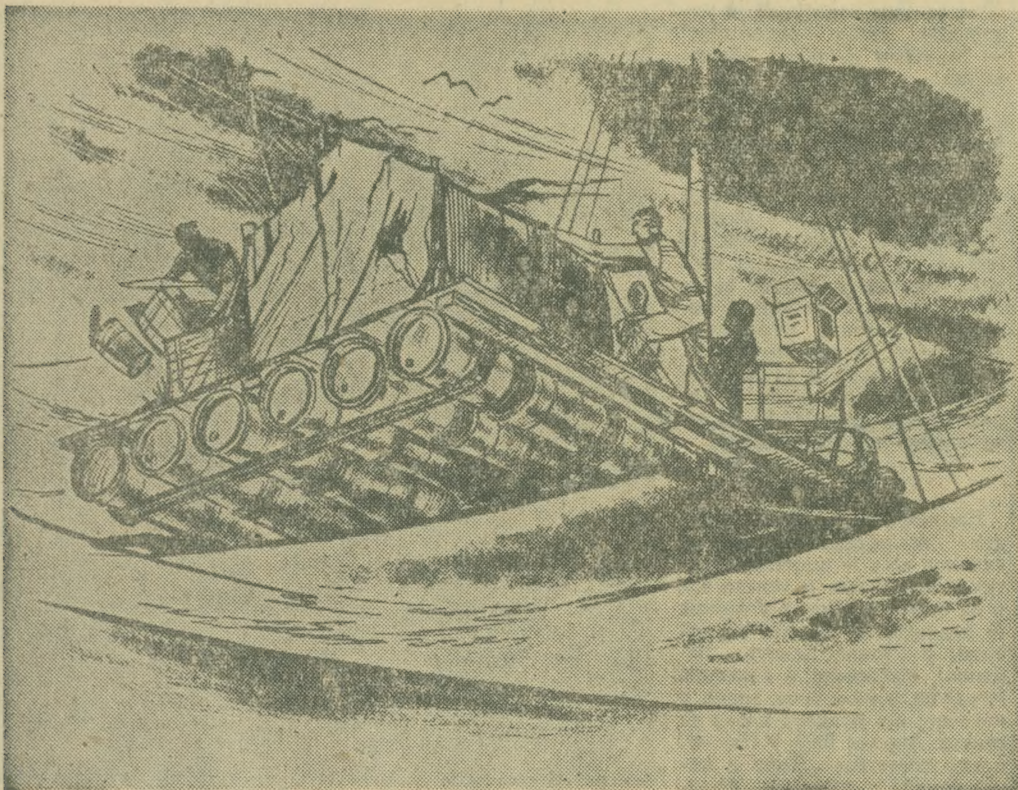

ПРИМЕРОМ »КОН-ТИКИ«

Још пре дванаест година, шест путника, под вођством норвешког археолога и етнографа Тора Хејердала, прешли су Тихим Океаном пут од луке Каљао у Перуу до малог полинезиског острва Рароја, и то на обичном сплаву названом „Кон-Тики" према имену легендарног претка Полинежана. Дужина пута износила је близу 8.000 километара, што је приближно двоструко више од Колумбовог кад је први пут пловио до Америке.

Многи су у почетку тај смели подвиг називали „чистим авантуризмом", уверавајући свет да је примена таквих превозних средстава у атомско доба „бежање од цивилизације". Уствари, Хејердал је хтео да докаже и у пракси једну своју теоретску тврдњу. Наиме, он је заступао гледиште да су дошљаци населили острва Полинезије не са запада, како се се дотле мислило, већ са истока, и то из Јужне Америке. Ту његову тврдњу научници су побијали доказујући да су Јужноамериканци у та давна времена располагали само најпримитивнијим пловним средствима — сплавовима. А њима, говорили су, уопште је немогућно савладати тако велики, дуготрајан и напоран пут. Да би им доказао своју претпоставку Хејердал је организовао своју експедицију: саградио сплав у свему сличан онима јужноамеричких Индијанаца од пре много векова којима су се са источне стране пребацивали на острва Полинезије. Био је то један од најсмелијих и најопаснијих научних подвига који је у здање науке узидао неколико каменова, а које ће историја поморства двадесетог века морати посебно да забележи.

Пример „Кон-Тикија" наједном је постао „тема-дана", један од најпривлачнијих и „најмодернијих" начина путовања за многе људе смелог и „немирног духа". И уместо путовања савременим и удобним прекоокеанским бродовима или брзим и подесним авионима на млазни погон, поједине групе људи све чешће су се отискивале у свет: сплавовима, пловним средством која су употребљавали наши далеки преци.

Тако је за протеклих дванаест година, по угледу на „Кон-Тики" организовано дванаест сличних експедиција, и то у различним земљама.

„Кон-Тики" је изгледа, најпре потстакао једног америчког студента, по имену Луиса. Свега годину дана после Хејердала, он је организовао заједно са још неколицином америчких и француских студената сличну експедицију. Млади путници су направили сплав од бензинских буради, које су напунили лоптицама за стони тенис. Бурад су, затим, повезали даскама. Међутим чим је експедиција кренула из Марсејске луке, показало се да су студенти били брзоплети; сплав је био исувише лак па су се морски таласи њиме поигравали. Сви путници су убрзо били срушени од морске болести, тако да су једва успели живи да се пребаце на први брод који им се приближио. Њихова наивна замисао завршила се смешно: тако лаганим сплавом није се могло прећи Средоземно Море од Марсеја до Алжира.

И наредни покушај извели су студенти. Било је то на Филипинима 1949 године. Група тамошњих студената имала је намеру да сплавом пређе преко Тихог Океана, од Филипина до Америке. У почетку, све је ишло према предвиђањима. Али срећа младих и смелих студената није била дугог века. Већ после краћег путовања показало се да су сплавари XX века — како их је назвао један хроничар — „били смелији него умешнији". Наиме, њихов сплав је био направљен од сувише тврдог дрвета, тако да су се везе којим су балвани били увезани, брзо „излизале" и сплав се, такорећи, свега после неколико дана пловљења, потпуно распао. Несрећне путнике, пуким случајем, спасао је један брод који је случајно наишао.

Трећи су окушали срећу студенти Сан Франциска, решени да у свему копирају „Кон-Тики". Делимично су у томе и успели: њихов сплав је по спољашности личио на „Кон-Тики". Али су начинили једну озбиљну грешку: уместо балсиних стабала, употребили су јелова, због чега је њихов сплав био знатно тежи. То се показало и при самој вожњи: већ у почетку, њихов сплав је почео „дубоко да гази", тако да је убрзо тонуо и пола метра у воду. Ситуација је ускоро била критична: спасавати се или „храбро тонути"? Одлучио је разум: помоћу сигнала своје аматерске радиостанице студенти су брзо дозвали један реморкер, који их је преузео и вратио у Сан Франциско.

Ти неуспеси нису поколебали многе друге који су желели да остваре исту замисао. Један од таквих је био и стари, искусни морски „вук" — шездесетогодишњи поморац Виљем Вилис. Пошто је продао свој брод почео је да израђује сплав по узору на „Кон-Тики". На сплаву који је назвао необичним именом „Седам сестрица", отиснуо се сам у пратњи само свог старог мачка и папагаја — широким „пртинама" Тихог Океана. Стари морепловац је предвидео све евентуалности, па је пуних 107 дана пловио мирно, после чега се искрцао на једном острву у Архипелагу Самоа. Његов сплав је, штавише, био и савршенији од „Кон-Тикија": пловио је брже за 16 километара — по 83 километра на дан.

Два дрвена сплава кренула су из Канаде 1955 године с намером да пређу Атлантик. Међутим, први је пропао у самом почетку — разбио се још на обалама Њу Фаундленда. А посада другог брода „Егарс II" испловила је на обалама Велике Британије.

Септембра 1956 године четири млада Пољака почела су да граде сплав за прелазак Балтичког Мора, што није претстављало велики пут. Али док је Хејердал тврдио да се сплавом може пловити само правцима којима дувају ветрови и теку морске струје, млади Пољаци су тврдили супротно. И они су 28 августа на свом сплаву „Норд" кренули на пут из луке Лебе, а већ после дванаест дана напорног пута, пристали у луку Визбо, на обали шведског острва Готланда.

И следеће године је светска штампа забележила један подвиг: на сплаву „Тахити Нуи" под вођством још једног морског „вука" 65-годишњег француског поморца Ерика Бишофа четворица младића са Тахитија запловила су преко Тихог Океана с намером да стигну у луку Валпараизо у Чилеу. Био је то и дужи и тежи пут од „Кон-Тикијевог", а усто и у супротном правцу. Зато су многи тврдили да ће тај покушај пропасти већ на почетку. Међутим „предвиђања" се нису сасвим испунила.

„Тахити Нуи" је кренуо 18 новембра 1956 а пут се завршио 26 маја следеће год. Пуних шест месеци сплав је успешно пловио. Али и на њему је била учињена једна „техничка" грешка: уместо балсиних стабала Бишоф је употребио бамбусова, тако да је сплав подлегао ударцима валова, које је, иначе, његов велики претходник успешно савлађивао. Путнике „Тахити Нуи" спасла је једна чиленска топовњача. Међутим, стари Бишоф је нашао смрт на мору, у таласима Океана близу Кукових Острва, када је по други пут — 31 августа 1958 — покушао срећу сплавом „Тахити Нуи II".

*

То су само неки значајнији покушаји после „Кон-Тикија". Неки су од њих, истина били инспирисани чистим авантуризмом, али неки су имали и научни значај.

ЗА КУПАЧЕ

Статистички подаци показали су да међу даваљеницима има више пливача него непливача.

Бављење у води само по себи изазива извесне поремећаје у нашем организму који доводе до губљења свести. Већина људи се не дави услед исцрпљености, већ због нагле промене температуре тела, која изазива несвестицу после чега се тело спушта на дно као да је од олова.

Кад се налазимо у води чија је температура 16 или 18 степени ми цвокоћемо, а кад лежимо на плажи на исто толикој температури ваздуха не осећамо хладноћу. Значи да вода кад смо у њој буквално прождире наше калорије, док ваздух узима мање топлоте.

Људи-жабе облаче одела од каучука зато што устајали ваздух који се налази између њиховог тела и гњурачког костима служи као изолатор од спољне хладноће. Слично је и са костимом за купање од чисте вуне. Он задржава сићушне честице воде између финих вунених влакана и тако вода не додирује тело. Пуније особе отпорније су на хладноћу од мршавих зато што их штити масно ткиво. Најбољи пливачи на дуге стазе, већином су пуни људи.

Кад смо у води, тело губи калорије чак и када мирује, а када пливамо оне нестају огромном брзином. Ко за време купања осети језу или му зуби цвокоћу нека одмах изиђе на обалу, јер су то сасвим сигурна звона на узбуну.

*

Температура здравог човека и лети и зими је константна до 37 Целзијусових, јер њу регулишу физиолошки механизми који повећавају односно смањују производњу топлоте. Зими, или уопште када је хладно, па тако и када се улази у хладну воду, организму прети опасност да се прехлади. Али тада ступа у дејство механизам одбране. Нервни систем појачава напетост — тонус мишића који постају чвршћи јер кроз њих почиње да притиче брже крв услед чега се ствара потребна топлота. Ако ово није довољно настаје дрхтање, покрети су још бржи што изазива и бржу производњу топлоте. Међутим ако је улазак у хладну воду нагао нема времена да читав тај апарат ступи у дејство.

За време летњих врућина ови процеси су супротног карактера. Да се температура тела не би подигла преко нормалне, невни систем смањује тонус мишића а тиме и топлоту. Тада су мишићи меки и млитави и људи се често жале да су преморени јер се смањују и интелектуални процеси.

Ако само успоравање физиолошких функција није довољно да регулише температуру онда долази до знојења. Према познатом физичком закону — подлога са које се врши испаравање сама се хлади — и човекова кожа постаје хладнија од знојења што опет утиче да се и крв под њом освежава и таква разноси по организму. Кад из човека испари литар зноја значи да је изгубио 540 калорија. Да би се и лети одржала и физичка и духовна свежина као најефикаснијем средству прибегава се купању у мору или реци. Али ту треба бити опрезан да се не би пријатан осећај претворио у незгоду јер претерано хладана вода изазива надражај нерва који управља радом срца па ако је он сувише јак може да дође и до моменталног престанка његовог рада.

ЗМИЈА И ЗЕЦ

(кинеска народна прича)

Решила змија да живи поштено.

— Никад више ниједног зеца нећу прогутати без законске основе, — зарекла се она.

О својој одлуци зеца је лично обавестила.

— Слушај, Дугоухи, што ћу ти рећи. Од данас живим по закону. Ако убудуће без куцања и твоје дозволе уђем у твој дом, имаш право да ми поднесеш жалбу. Је си ли разумео?

— Наравно, — одговори јој зец.

Ко зна, можда се она руководила најбољим намерама...

— Како ли ће се зец понашати кад га не будем више нападала? — размишљала је змија. Њој се чинило да зец баш није много поверљив према њеном обећању. Право говорећи сумњала је да ће он тако одједном да савлада своје неповерење према њој.

И змија реши да оде и провери.

Намерно не покуцавши на врата, увукла се у јазбину и појела једног зечића. Затим је изишла, села на праг и стала да чека зеца да донесе жалбу.

Дуго је тако седела, а зец никако да изиђе. Са сваким минутом њен бес је постајао све већи. На крају она се издржа, поново се без куцања увуче у његову кућу и зграби га.

— Зашто се не придржаваш закона? — упита га.

— Каквих закона и због чега ви тражите да их се придржавам, госпођо?

— Како си смео да се не жалиш?

— Госпођо, ви сте упали у моју кућу и прогутали ми зечића, а сад се појављујете као судија. Кажите, коме суду да се жалим? — запита зец, док му се длака тресла од страха.

— Ш... ш... ш.. засикта змија, и бесна прогута зеца.

После овога змија је објавила званично саопштење:

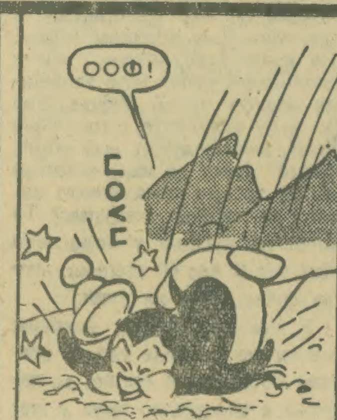
„Овога пута нисам убила зеца као што сам раније чинила, већ само да бих га казнила по закону",

Не веруј змији!

СИМА ЗИМА ЖЕЛИ ДА ЛЕТИ

ЈЕДНА ГОДИНА ИЗ ЖИВОТА Васе Пелагића

Мало има напредних личности, које су, нарочито у оном старијем раздобљу, толико биле прогоњене и толико страдале као Васа Пелагић. Ма у којој земљи боравио, он је за власт свуда био само човек „без одређеног пасоша". Изложен је порузи и смеху чак и у књижевним делима. Међутим, Васа Пелагић није одустајао од својих идеја, није престајао да буде упоран социјалистички борац иако је био готово усамљен. Његова схватања нису била искристалисана, али је он усвојио опште идеале тадашњег светског радничког покрета и за њих се одлучно и упорно борио делом и пером и пред властима никада није клонуо. Био је прави борац.

Борба са „власницима"

Године 1888 он се вратио у Србију после трећег прогонства из ње. Дотадашњи његов живот је био у знаку непрекидне борбе са „власницима", како је он називао владајуће режиме.

А његов живот је био буран: 1871 побегао је из заточења у Малој Азији, и ускоро се придружио социјалистичкој групи Светозара Марковића. Учествовао је у раду Уједињене омладине српске, у Босанско-херцеговачком устанку 1875 године, живео је у емиграцији у Швајцарској, борио се и свуда био први. Због својих списа, у којима је отворено износио мисли о постојећем поретку, из Србије је био протеран 1881, оне године када је Мита Ценић завршио своје дуго тамновање и тражио сараднике који ће наставити дело Светозара Марковића.

Ни целу годину још није био провео у Србији, а власти су га опет протерале. Пуних шест година потом он је као политички изгнаник живео у Румунији и Бугарској. А када се вратио у Србију, и почео да објављује своје списе, на њега су се обориле све постојеће власти у земљи. Међутим, баш тада је наступила најплоднија његова делатност, али већ 1890 у лето он је поново протеран из Србије, и то у Бугарску, с мотивацијом да није ничији поданик, да се користи многим пасошима и да Србија није дужна да се за њега брине кад онемоћа.

Под притиском јавног мишљења и једне интерпелације у Народној скупштини крајем марта 1891 године Васи Пелагићу је допуштено да се врати у Србију. И он је дошао у земљу коју је толико волео. А властодршци, да би га „наградили" за љубав и његов рад на „бољитку српског и свих других народа", натоварили су му под старост четири године заточења у пожаревачкој тамници, где је и умро почетком фебруара 1899 године „од старачке изнемоглости" — како каже званична осмртница. Васа Пелагић је умро у 62 години живота не од старости, већ од мука и тешког живота часног и упорног борца за права радних људи.

Брошура је одмах заплењена

Крајем 1889 у Београду је изишла његова брошура „Народна права или наше народне потребе". Власти су одмах донеле одлуку да је заплене јер наноси увреду не само владару и његовим уставним правима, него и Народној скупштини и професорима тадање Велике школе, а осим тога буди „јавно дражење на непокорност". У акту, упућеном управи београдске вароши и одатле послатом варошком суду, наведени су сви пасуси из Пелагићеве брошуре који га терете као „смутљивца", непријатеља „постојеће династије" и „садашњег реда у земљи". Нарочито су подвучене речи које се односе на краља Александра Обреновића и његовог оца краља Милана. А то је, уствари, и био прави повод да се заплени ова Пелагићева брошура. У њој је писац изобличио двор и оба краља, која је Србија морала да издржава. „Краљ и његов дом не плаћа никаквог данка, мада он и његов дом кошта годишње преко 2 милиона динара ову нашу малу Србију".

Саслушавани су сви они у које се сумњало да су се домогли ове књиге и да је можда крију код себе. Вршени су претреси по становима. Примерке које је полиција пронашла, покупљени су и јавно спаљени на Славији.

Тада је Србија имала радикалску владу, где су седели они исти људи који су изникли из покрета Светозара Марковића, али се због власти и положаја одрекли некадашњих својих идеја и части. Васа Пелагић је и на њих ударио, али се тешко осведочио шта значи песница „пријатеља".

У годину 1890 ушао је с једном својом заплењеном брошуром и са „три кривична дела". Тек што је изишао из затвора досуђеног због ове брошуре, а из штампе је изишла и друга под насловом „Дужности владе и власти или које су владе и власти заслужне и честите".

„Опасна места"

Полициске власти су поново имале пуне руке посла. Пронalажена су „опасна места" подвлачена под параграфе јер се и у овој књизи говори о краљевима „рђавштинама" и тежи „да се Краљевина Србија претвори у најјевтинији облик владавине, као што је то учињено код више народа што би Србији и српству хиљаду пута више дало славе и поноса а у каси народној и државној уштеде и привреде".

На основу таквог реферата управник Вароши Београда наредио је да се одмах књига Васе Пелагића забрани, и решење о томе поднето је писцу.

Пошто је већ подуже боловао, о чему сведочи и једно лекарско уверење, — патио је од несанице, хватала га је несвестица, а главобоља није престајала, — молио је да му се одгоди суђење и за раније кривице, јер у „таквом стању нити могу пристати суду — у постељи сам, нити бих могао дати одбрану, јер сам од несвестице расејан".

А на акту, који му је донео писар из управе вароши, он је написао својом руком:

„Потписујем и овај варварски чин којим се и друга моја књига забрањује и надам се у свесније потомство да ће гониоце презрети а књигу штампати у 100.000 егземплара".

Писар, као да је једва дочекао ово, реферисао је своме старешини одмах и заједно са њим изјаву оценио као нови кривични преступ и подвео је под одговарајући параграф.

Суд науке и морала

Позвали су га зато у управу вароши да се „поближе" изјасни о овој својој изјави. Био је болестан и није могао да дође, али у писменој изјави није одустао од оне раније. Уствари, он ју је само проширио и упутио многе горке речи властодршцима, који ће једног дана ипак доћи пред суд „науке и морала", а извинио се ако је својом изјавом увредио „машине рђавих закона". Да буде иронија већа писар, који је нарочито гонио Васу Пелагића, био је један од потомака чувеног јунака из Првог устанка Узун-Мирка.

Због ове своје изјаве Васа Пелагић је био осуђен на петнаест дана затвора, а суђење због брошуре одгођено је за јесен, јер је Србија била тада у изборној грозници. Народ је у Рудничком округу кандидовао и Васу Пелагића за народног посланика, а и у Бајиној Башти су му понудили кандидатуру.

Због овога је он за режим постајао све опаснији и радикали су настојали да га се ослободе. Недељу дана пред саме изборе, 7 септембра 1890, изненада му је уручена пресуда теразиског кварта којом се протерава из Србије у Бугарску, јер је страни поданик и непожељан у Србији. Тако је Васа Пелагић стражарно спроведен до бугарске границе и на „реверс" предат бугарским властима.

Међутим, његове последње две књиге штампане у Београду полиција није успела потпуно да заплени. Неке примерке је успео да растури и сам Пелагић, а око стотину и Јаша Продановић, који је тада био студент филозофије на Великој школи.

На висини од 2850 метара

Једна од најнеобичнијих железничких пруга на свету је свакако она која се „вере" планинама Еквадора. Почиње од лучког града Гвајаквил који се налази на 90 метара надморске висине да би после 360 километара пута доспела до главног града државе Еквадор—Куито на 2850 метара високо!

Коловоз од траве бољи од асфалтног и бетонског

Канадски инжењер Амиес недавно је приказао свој нови изум: коловоз од траве. Неколико мањих канадских општина одмах је прихватило ово и први постигнути резултати превазишли су очекивања.

За изградњу таквог коловоза употребљава се пресована морска трава са дна Атлантског Океана. Она се прво импрегнира уљима од асфалтне смоле и смолом од четинара тако да се добијају блокови од 52 x 35 дебели 15 сантиметара. Коловози направљени од травних плоча су знатно еластичнији не само од бетонских већ и од асфалтних, мање се троше од њих, врућина и хладноћа немају готово никаквог утицаја на њихово скупљање и ширење, а што је најважније они упијају звуке тако да се не чује ни када пролазе највећи трактори и камиони. Чак и у градовима са најјачим саобраћајем сматра се да неће попустити десет година.

Амунов храм у Египту

Амунов храм, који је изградио Размес II (владао од 1292 до 1225 пре наше ере), у Ел Карнаку у Египту, највећа је грађевина са стубовима коју је икада човек саградио. Хол — огромна просторија са стубовима који држе кров, могла би лако да „прогута" париску катедралу Нотр Дам. Грађење храма трајало је две хиљаде година.

КАО ДА НЕМА ГРАНИЦА

Док се већина старих људи одмара у наслоњачама, 99-огодишњи Док Вајток, из Солт Леик Ситија у Америци, изводи изврсне фигуре на ролшуама. Изгледа да му је једино жао што му се не пружа прилика да се такмичи с неким од својих вршњака.

ЊЕМУ ЈЕ ДОБРО

Једнога дана док су Тито Гоби и Беньамино Ђиљи ручали у једном малом провинциском ресторану у Италији, зачули су неки непознати глас како пева.

— Леп глас, — рече Гоби.

— Тенор, као што је овај врло је редак, — потврди Ђиљи.

Кад су изашли на улицу видели су да је певач један сироти продавац са пуном корпом поморанџи у рукама.

— Злочин је даквариш свој глас, — рече му Ђиљи.

— Дођи у Рим, — додаде Гоби, — ми ћемо те о нашем трошку упутити добром професору.

— А због чега? — упита непознати.

— Ех! — рече Гоби, — па да би певао у Опери!

А Ђиљи додаде:

— Онда ћеш путовати, бићеш богат, срећан...

Младић је један тренутак размишљао па одговори:

— Срећан! — и окрећући се Ђиљију упита: — А да ли сте ви срећни?

— Да... кад певам, — рече Ђиљи.

— И ја такође, али ја већ певам.

На поларном подручју

Недавно је саграђен далековод са напоном од 200 хиљада волти између једног места на реци Кеми у Финској и места Каликсом који се налази северно од поларног круга у Шведској. Овај далековод повезује финску електричну мрежу са оном у Шведској и Данској. Сам далековод, дуг преко сто километара, има пропусну моћ од 150.000 киловат-часова и може да снабдева електричном енергијом насеља са 400 хиљада становника.

НЕПОСЛУШНО МАЧЕ

Американка Џонс случајно је наишла баш у тренутку када је њена мачка Ма шчепала непослушка — кога јој је подметнула једна дивља мачка — донела га до ивице прозора и „запретила" му да ће га бацити ако се и даље буде дерао. Када је Ма спазила господарицу вратила се на своје место а и непослушно маче, из страха од казне, умукнуло је.

У последње време све чешће се чују приче о тајанственом становнику планинских баруштина у базену реке Конго. Познати белгиски зоолог Ајвелманс претпоставља да је то нека врста диносаура — животиње која је, како се сматра, изумрла још у геолошком периоду названом креда. Овде доносимо скраћени извештај немачког истраживача Африке Карлхајнца Петцолда о његовом сусрету у афричким шумама са овим „живим фосилом".

МАБО-МАБО-АБА

Све чешће дознајемо за постојање животиња које досад нису биле познате или су сматране изумрлим. И стварно, неке од њих налазе се пред опасношћу потпуног изумирања. Такве се животиње не могу видети по зоолошким вртовима, јер оне обично живе у тешко приступачним крајевима и, упркос високим наградама, само мали број ловаца успева да их ухвати живе.

Из давних времена потичу прва сведочанства о једној таквој животињи коју у неким путописима по Африци називају „кениским воденим лавом". Познати афрички истраживач Шомбрук такође пише о њој, додуше само на основу исказа домородаца, који су му причали да је то велика животиња, да напада чак и нилске коње и да их у борби побеђује.

Када сам путовао по Централној Африци, Пигмеји који живе у базену реке Конга, причали су ми о некој тајанственој животињи планинске мочварне области Уеле, која се храни барским растињем. Уколико се наша експедиција приближавала Уелеи, утолико су приче о овој животињи, коју у том крају називају „мабо-мабо-аба", постајале многобројније. Domorци су ми говорили да има неспретно тело, да јој се дуги врат завршава малом главом као у жирафе, и да је покривена мрком длаком. Пре педесет година животиња је снела једно огромно јаје које је десет до петнаест пута било веће од нојевог. Из њега се после неколико седмица излегло младунче.

Одлучио сам да по сваку цену видим то загонетно биће.

Једном смо наишли на његов траг. Био је то отисак ноге који је у пречнику имао три четвртине метра.

У исцрпљујућем тражењу прошле су три седмице. Најзад, једне лепе ноћи наш водич — стари, искусни ловац из племена пигмеја — пробудио ме је речима:

— Слушај, бвана, пева мабо-мабо-аба!

Напрегнуто смо ослушкивали у ноћној тишини. И заиста, над мочваром су се разлегли разговетни звуци, као да трубе десетине труба. Два-три тона смењивали су се наизменично, као у песми. „Певање" је трајало неколико минута. Затим минут тишине. А онда... онда је однекле издалека стигао одговор, или је то био сакривен ехо, који је одзвањао од црних планинских огранака и камених стена.

Сместа, не чекајући зору, кренули смо на пут. Пењање кроз клисуре, кроз шуме лијана и непроходне честаре, било је тешко и заморно. Тек после неколико часова, кад је већ свануло, стигли смо на висораван. Притајивши се у шипражју, посматрали смо удаљено планинско блатиште иза кога се дизао нов планински ланац. Чудни звуци трубе нису престајали. Сада, кад су нам се приближавали, сумње више није могло бити: то није био одјек. Изненада, кроз јутарњу маглу која је висила над мочваром, угледали смо оно што смо толико дуго тражили... „Оно" је стајало на кратким, незграпним ногама, ударајући дебелим репом по земљи. Дугачки врат завршавао се малом, елегатном главом, црвенкастомрко крзно сијало се у јутарњој магли. Рикање животиње потсећало је сада на тресак грома или звуке великих оргуља. Када је рикање замукло, настала је таква мртва тишина као да је читава природа зауставила дах. Само је наш водич гласом пуним страхопоштовања прошаптао:

— Мабо-мабо-аба...

* * *

Према једном извештају месних власти у области Уеле живи девет оваквих животиња које становници сматрају џиновским варанима.

Британски музеј у Лондону једини је у свету који има делове скелета и неколико фотографија снимљених последњих година, и то из хеликоптера.

Многи сматрају да су приче о тајанственој животињи заиста само — приче. Али, онај ко је видео „мабо-мабо-аба", како подиже своју малу главу на готово петнаест метара изнад земље да би над баруштином отрубио своју песму, тај верује да у дубоким скровиштима афричких шума човека очекују још многи непредвиђени сусрети.

WALT DISNEY'S ПРИЧА О ЧУПАВКУ

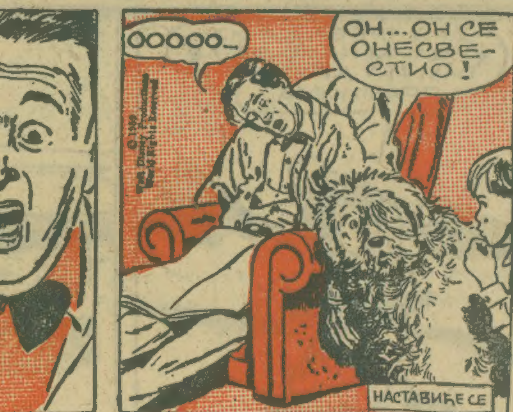

Овде се ствара СМЕХ!

Уместо имена, на визиткарти Виктора Фрателинија је његова фотографија а на полеђини само две речи:

„Кућа смеха".

Пут до ње је лако пронаћи. Сваки пролазник је зна и упутиће вас тачно: „То је тамо горе, на брежуљку, близу оних великих кућа. Из даљине се виде три главе..."

Заиста, три лика у рељефу на фасади: оснивачи Фрателинијеве „династије" чувају породично огњиште.

Најпознатији од њихових потомака отвори врата своје библиотеке, велике удобне собе са високом таваницом и зидовима прекривеним сликама, портретима, огласима и циркуским програмима.

— Ја сам Виктор, син Пола Фрателинија који је, поред мојих стричева Франсоа и Алберта — једини живи члан данас, стар 72 године, — донео славу нашој породици. Тачније, нашем племену. Јер, сада нас има много — десет, петнаест можда и више: кловнови, циркуски уметници, певачи, музичари. Моја ћерка је почела каријеру као жонглерка, сада је већ позната певачица. Мој син, сада у петнаестој години, сања само о музици. А ја сам почео од шесте године! Не бих могао замислити да се више не појављујем на арени, да не правим лакрдије и забављам гледаоце.

— Када ми испадне шешир у арени, увек сам сигуран да ће гомила деце пожурити да га зграби. У гужви увек зарадим ударац ногом у тур! А шешир је већ одавно растрган!

— Ви га често мењате?

— Готово за сваку претставу. Уосталом, ми их имамо по неколико у нашем коферу.

У кловну, познатом већ дуже времена под надимком „Глупи Август", мој отац и стричеви су овековечили три различита типа: „интелигентног", „бујног" вашарског лакрдијаша и озбиљног коректног и удешеног.

Костими ових кловнова су веома скупи — од осамдесет до сто двадесет хиљада франака. Осим тога, разни реквизити одузимају много — пар прекомерно великих ципела стаје 25.000 франака, а и други помоћни предмети морају да се нарочито праве: шупљи чекић са жабицом, огромни кишобран, мали кишобран као дечји штапић, зуб велики као глава, картонско псето и друго... А шта да вам кажем о мојој крави! Коштала ме је 120.000 франака. То је моја верна пријатељица. Већ више година прати ме на овим путовањима.

— Крава, кажете?

Уметник се насмеја:

— Па да, моја кожна крављa глава! Ви знате да то публика много воли. Исто колико и живог зеца, лажни нос и друге ситнице.

— Кловн, поред тога што треба да има разноврсне костиме, мора да буде и добар музичар, акробата, јахач, мађионичар, играч и занесењак, — каже Виктор Фрателини. Шегртовање почиње рано. Мој стриц Алберт се појавио већ у четвртој години. Шћућурен у једном огромном картонском, нојевом јајету, он је морао, у одређеном тренутку да покрене јаје копрцајући се унутра. Но, једне вечери јаје остаде непокретно. Мој деда, бесан због неуспеле тачке одјури да види шта је. Мали Алберт је у јајету спавао мирно као да се налазио у својој постељи!

Једног дана су три Фрателинија изводила мађионичарски програм. Требало је да један од њих, затворен и завезан у једном ковчегу, изиђе брзо из њега. Но ковчег, остављен дуго времена у једном влажном склоништу, био је упропашћен и лажна дашчица се отвори пре времена издајући гледаоцима тајну ове вештине. Нашли су се у неприлици. А прасак смеха се заорио у гледалишту: сви су поверовали да су кловнови направили неку пародију на ту вештину.

Циркус кроз године

У 6 веку су већ познати „људи који забављају публику": дресери животиња.

Кинези из времена Минга окупљали су се на улици око извођача вештина, а римски конзули су на плочицама од слонове кости објављивали програм забава приликом светковина када су долазили на власт.

После дресера животиња појавили су се јахачи, акробате, трапезисти и мађионичари.

Прва кловновска вештина датира из доба Ренесансе. У Италији су „комедијаши" ишли од села до села и увесељавали становнике.

Традиција се сачувала, али први „комплетни" циркус са ареном, уметницима, менажеријом и правим програмом са одређеним трајањем, води порекло са краја 18 века.

Такву трупу организовао је Филип Ашли у Лондону где је приказивао јахачке тачке, мајсторије снаге и вештине, мистичне кинеске хокусопокусе. Његова трупа стигла је и у Париз 1772 године. Директор се тада настанио у престоници и „Енглески циркус" је постављен на углу улица у предграђу Темпл.

У ову трупу ушао је 1788 године дресер животиња Франкони, Француз италијанског порекла који потпуно обнавља циркуску уметност. Доцније он управља и Енглеским циркусом.

Трупе које су ишле од места до места родиле су се у Америци, одакле стижу до Велике Британије и Француске. Тако настају чувени циркуси Барнум, Пандер, Буглион, Амар и најзад Фрателини.

Номадска породица

— Мој деда, — прича Виктор Фрателини, рођен је у Фиоранси, у имућној породици 1842 године. Врло рано се заинтересовао за кловновске трикове, али почиње да учи медицину, бори се под Гарибалдијевом заставом. Био је затвореник. Ту, да би утукао досаду, импровизира кловна-акробату. И то остаје читавог свог живота.

Све земље света виделе су претставе Густава Фрателинија: Италија, Египат, Северна Америка, Белгија, Пољска, Русија, Немачка и најзад Француска, у којој се породица настанила. Његова три сина су наследила кловновску уметност оца а такође и наклоност према номадском животу.

Једног дана, у Русији, читава породица је заузела своја места у возу и изненада, мој отац који је стајао на прозору зачу како неко пита вођу композиције:

— Да ли су у вашем возу циркуски уметници?

Сви се шћућурише мислећи да ће њихово путовање неко да прекине. Али у тренутку кад је контролор пролазио поред вагона Алберт кину:

— Ви сте Фрателинијеви? — изненади се он.

— Да, — потврди отац.

Испоставило се да управник области жели да приреди једну приватну претставу.

Под шатром

Раније је породица живела под „шатром".

Потребно је било два до три часа да се монтира и демонтира један шатор од 4.000 места.

Конвој је бројао 80 кола са материјалом, менажеријом, покретном кухињом, лежиштима за артисте и тридесетак техничара и радника.

Пошто увек има незадовољника, ови су се понекад размештали међу гледаоце — да се смеју. Јер то је врло важно, како због утиска тако и због прихода! Због овога су обично у циркусима жене раводнице.

Један гледалац ми је рекао да је дуго времена веровао да циркуси одлећу. Јер зачас нестану, као што се и појаве. До касно увече је био на претстави а ујутру рано већ ничега није било на пољу.

Публика је за нас све. Ми смо због ње ту. Она нас надахњује својим пљеском. Нарочито младеж када игра, виче, лупа ногама и пева.

Нови џиновски радиотелескоп

Астрономско удружење и Француска академија наука граде џиновски радиотелескоп. У поређењу са њим садашњи британски радиотелескоп који је сматран као највећи у свету, биће прави патуљак. Његова антена ће имати 300 метара у пречнику, док ће телескоп бити висок 30 метара и лежаће на бетонском постољу.

За разлику од сличних уређаја овај радиотелескоп може да служи и као радар. Због тога се у његовој близини гради и велика емисиона антена. Овај радиотелескоп треба научницима да омогући откривање неких досад слабо испитаних радиоталаса у васиони.

СПОРАЗУМ

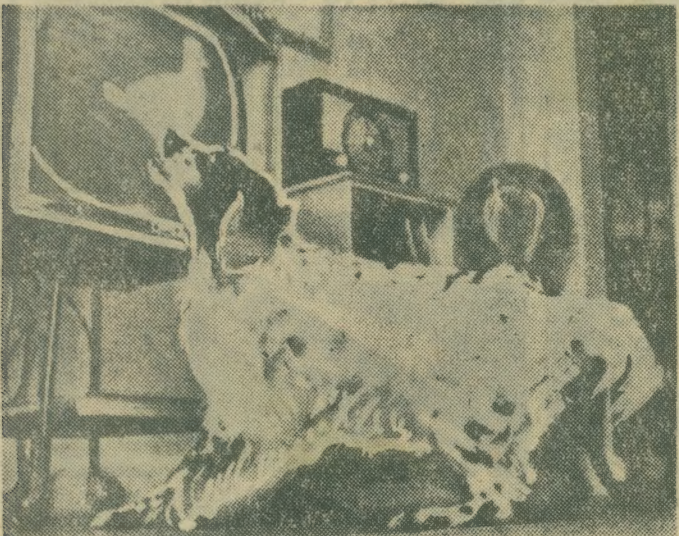
„Далматинац", позната раса белог пса с црним пегама, спада међу оне које се најлакше прилагођавају. На овој слици поред њега је и паракир, мали бели папагај с дугачким репом. Њихово пријатељство не потиче одавно али је веома чврсто.

Папагај се преко целог дана игра с „Далматинцем". Долази, наравно, и до жучних обрачуна када папагај прекорачи границе пристојности и почне да кљуца свог пријатеља. У таквим моментима његова крила су му једино „одбранбено оружје".

ПАС И ТЕЛЕВИЗИЈА

Снимак је начињен у Енглеској где има 15 милиона телевизиских претплатника и... овај пас. Углавном, пси и мачке не могу да прате слике на филмском или телевизиском платну, али овај енглески сетер привукао је пажњу лодонских зоолога. Чим се на пројектору појави каква птица илч друга сивотиња, он прилази телевизору и лаје.

ПАУК У ЛЕГЕНДИ, ИСТОРИЈИ И НАУЦИ

Паук живи на земљи, како неки стручњаци мисле, већ 300 милиона година и о њему су људи испрели готово исто толико легенди колико су они за то време изаткали мрежа.

Људи преисториског доба, Римљани, научници Ренесансе па чак и учени лекари XIX века употребљавали су пауке и њихове мреже за лечење. Очекујући оздрављење људи су их јели, трљали их о тело, живе стављали у ране и низали око врата. Вековима се веровало да пауци лече грозницу, ране, богиње, костобољу, жутицу, заушке, велики кашаљ и друге болести.

Становници Сијама су јели пауке да би повећали количину протеина у својој оскудној исхрани а власти на Целебесу су помоћу паукова покушавале да лече клептомане. У многим европским земљама сељаци још и сада употребљавају паукове мреже да зауставе крволиптење, док је један кубански лекар писао недавно да је у Хавани знатно смањена смртност деце захваљујући новом пропису који забрањује да се паукова мрежа ставља на пупак новорођенчета.

Мада су пауци често били предмет сујеверја поуздано се ипак зна да се они одликују и многим стварно корисним својствима.

Већина паукова има осам очију поређаних у два или три реда. Осам ногу им је састављено из 56 зглавкова а њихова уста су наоружана као ножевима оштрим зубима које заривају у месо жртве убризгавајући јој истовремено отров. У свету укупно постоји 75.000 познатих врста паукова али је само 12 опасно по људски живот. Упркос многим причама ујед злогласног паука тарантеле који може достићи дужину од 25 сантиметара није опаснији од уједа осе. У Италији неке породице их гаје као домаће животиње. Ни пауци познати под именом „црне удовице" (Latrodectes) нису опасни по живот.

Влакно паукове мреже јаче је од челичног влакна исте дебљине. Инсект га прави шприцајући кроз стотине сићушних, невидљивих цевчица танке млазеве гумасте течности из својих жлезда. Сви ти млазеви сједињују се у једно свиласто влакно дебело само део милиметра! Било би потребно стотину таквих влакана да би се добила нит дебела као влас косе.

Пауци су највештији алпинисти — као уже им служи влакно, једним својим крајем причвршћено за неки предмет, које непрестано продужује лучењем и по њему клизе наниже или се пењу. Своје мреже паук не употребљава само као клопку за хватање других инсеката већ и за полагање јаја, као заштиту за младунце и неку врсту апарата за летење. Да би изаткао једну мрежу паук цело после подне „ради". Има паукова који у току свог живота изаткају преко 3600 метара влакна!

Пауци су чудесни подводни рониоци. Има их који изнад површине воде направе ослонац на стабљици какве водене биљке и сиђу низ њу до дна где изаткају неку врсту шатора. Затим се попну поново до површине да у своје длакаво тело упију резерве ваздуха и поново зароне остављајући ваздух у свом подводном шатору. Тако заштићени од непријатеља пауци ту носе јаја и гаје младунце.

У Француској је пре рата постојала необична фабрика, уствари одгајалиште паукова чији су конци коришћени за прављење чарапа и рукавица одличног квалитета. Ова необична индустрија се није исплатила јер пауци прождиру једни друге тако да су се морали одгајивати у посебним сандучићима.

Данас се пауци често употребљавају у експерименталној медицини за испитивање неких дрога на централни нервни систем. Ако се пауку да кофеин он тка мрежу хаотично, у свим правцима; ако добије анфетамин његова мрежа се таласасто простире у издуженом облику; под утицајем марихуане „заборави" да изатка спољни део спирале, а ако прими лизергичну киселину његова мрежа претставља право савршенство ткачке вештине. Пауци којима се да секреција душевних болесника ткају мреже чудних изгледа.

Паукова влакна данас се највише употребљавају за прављење неких оптичких инструмената.

БЕКСТВО У НОЋ

Велики часовник на згради где је био клуб немачких официра избио је три пута. Остајало је још 15 минута до десет часова — полицискот часа. Ретки цивили журили су кућама. С времена на време би понеки немачки аутомобил са малим плавим фаровима промакао и губио се низ улицу која је водила ка реци.

Луј Сарен је журно корачао покушавајући да у мраку распозна места поред којих је пролазио. Иако је добро знао пут тешко је било, овако ноћу, да стигне до њега брзо. Није желео да га полициски час затекне на улици, мада немачке патроле у овом граду нису биле, у то доба, тако активне. Документи и новац које је носио морали су неизоставно стићи до места Б одакле је требало да буду расподељени по целом сектору. Од тога је зависило даље правилно функционисање Покрета отпора у целом овом крају који је по свему судећи требало ускоро да постане врло важан.

Ово није било први пут да млади учитељ носи овако поверљив и опасан пакет али ипак све то и није било тако ризично као што би неко са стране мислио. Обично се све свршавало добро — пошто би примио торбу или завежљај са новцем и папирима, сео би на воз, стигао до неког другог места, сасвим обично прошао кроз неколико улица и нашао одређену кућу где би пошиљку предао.

Ту би увек преноћио а сутрадан наставио пут ка другом одредишту. Разуме се да је сретао Немце али они на њега нису обраћали нарочиту пажњу и осим легитимисања никаквих непријатности никад није имао. Чинило се да мрачна машина Гестапоа спава.

Пошто је овога пута замакао иза угла куће на чијој је једној страни белом бојом била нацртана стрела за склониште са великим словима ЛСР, он се нађе у тесној уличици која се ваљда због тога чинила још мрачнија него остале.

На неких стотинак метара од угла налазио се улаз у стару троспратну зграду. Капија је била откључана. Не палећи светлост он се лагано попе на последњи спрат. Стаде мало да поврати дах, а онда из џепа извади кутију шибица и кресну. Пред њим су била врата којих се сећао од прошле године када је два пута долазио овамо. Прође и закуца на уговорени начин. Са друге стране се убрзо зачуше кораци и пригушени глас:

— Ко је?

После лозинке врата се отворише, и он уђе у мало претсобље. Изненађен виде да пред њим не стоји човек кога је знао већ једна млађа жена.

— Ви сте курир? — упита га тихим гласом. — Уђите у собу.

Када је сео за сто прекривен јевтиним чипканим застирачем и када је упалио цигарету примети да стан другчије изгледа него пре.

— Зовем се Жана, — рече она просто. Чекали смо ваш долазак.

— Овога пута доносим вам новац и лажне исправе које сте тражили преко радио везе, — одговори Луј мучећи се да својим неспретним прстима развеже чвор на канапу којим је био привезан омот.

У неком дворишту отпоче да завија пас. За тренутак обоје подигоше главе да ослушну и он престаде да дреши чвор, а онда насмешивши се гурну пакет ка њој:

— Пробајте ви, ви сте сигурно вештији.

Али не успе да заврши реченицу јер се реско звоњење телефона проломи у тихој просторији.

Жена пређе оних неколико корака до угла где се налазио апарат и диже слушалицу. Није говорила ништа, а онда на крају рече само: „Да...“ По њеном држању Луј опази да се нешто дешава и нагло се диже од стола.

— Ухватили су неке наше сараднике и они су нас одали. Један пријатељ јавља да сваки час могу да дођу по мене да ме ухапсе. Требало би да одмах одемо одавде.

У првом тренутку Луј није схватио ништа, а онда одједном осети како му крв поче брже да струји, али то није био страх.

Прва мисао је била да беже, али када Луј ухвати кваку, зачу се звук кола која се нагло зауставише пред кућом. Залупише се врата. Бат корака испуни степениште. Гестапо је стигао.

Обоје се брзо вратише у собу и угасише светлост. Луј се сети да у кухињи постоји балкон поред кога је некада пролазио теретни лифт за угаљ. Ухвати Жану за руку и повуче је преко собе.

У неколико речи објасни јој да им је једини спас да се некако спусте до спрата ниже и покушају да уђу у туђу кухињу.

Спуштање је због неколико попречних гвоздених шипки било лакше него што је замишљао и они се зачас нађоше на тераси доњег спрата. Унутра је био мрак. Луј притисну крило прозора и оно се отвори. Што је могуће тише уђоше у кухињу.

Кратак и брз преглед стана показа да осим двоје мале деце која су спавала нема никога више. Жана му шапатом рече да и отац и мајка раде у ноћној смени неке фабрике. Са степеништа су се чули гласови — довикивали су се на немачком. Пошто су нашли празан стан горе било је више него сигурно да ће претражити целу кућу.

Постојала је једина могућност да се некако спасу — да остану где су и да се понашају као родитељи деце јер њих Немци свакако нису знали.

— Брзо, упалите светлост, — рече Луј скидајући капут и заврћући рукаве од кошуље.

Док је Жана узимала из ормана пењоар он зграби са стола новине и извали се на кауч. На столу се створи и један тањир са остацима неког јела који је Жана нашла у кухињи. Намах се начини породична атмосфера. У тренутку када је зазвонило на вратима једно дете поче да плаче. Они се само немо погледаше, а онда Луј крену ка улазу да отвори.

Соба се зачас испуни униформама, а Лују застаде дах када међу њима угледа једног чичицу са папучама на ногама. „Готово је, помисли, то мора да је најстојник зграде“. Како је девојчица у колевци све више плакала већ сасвим разбуђена, Жана приђе кревецу седе на њега и поче да је љуљка и милује по глави. Дете је било мало али је ипак могло да препозна да му ово није мајка.

Настојник се прогура поред немачког официра који је завиривао свуда и приђе Лују.

— Здраво, Жак, — рече гласом као да га познаје годинама. Извините што сметамо и што ће госпођа Рамен морати поново да успављује малу, али господа траже ону вашу сусетку са трећег спрата.

Луј у првом тренутку није могао да верује својим ушима и тек када га најстојник пријатељски потапша по рамену и притом мало ћушну он схвати да овај човек покушава да их спасе.

Један од Немаца прође још једном кроз све собе, још једном погледа изгужване новине на каучу и јело на столу а онда, пошто мала поче да се дере, кратко салутира и заједно са својим људима и најстојником изиђе из стана.

Све се то одиграло тако брзо да ни Луј ни Жана у првом тренутку нису могли да поверују да су спасени.

Немци су претресали кућу пун сат, а затим се зачуше поново мотори аутомобила и звук им се изгуби негде низ улицу. Ноћ је била опет тиха као и нешто раније када је Луј долазио на овај састанак.

Изашавши из стана они се тихо спустише низ степенице до сутерена у коме се налазио најстојников стан. Старац као да их је чекао јер чим стигоше до врата отвори и увуче их у своју собу. Луј покуша некако да му се захвали али старчић само одмахну својом кошутњавом руком и објасни им да кроз подрум зграде који је у вези са суседном кућом могу ујутру да изиђу на улицу са друге стране блока.

НОВИ СВЕТИОНИК

Пловидба поред обала Индиског Полуострва је веома опасна због немирног мора, тако да несреће нису ретке. Да би се некако помогло бродовима отпочело је грађење великог светионика. На његовом врху од 60 метара налазиће се рефлектори приметни са даљине од сто километара, а такође и радарска станица која ће помагати бродовима да се лакше оријентишу.

У доњем делу светионика биће подигнута електрична централа и уређаји за пречишћавање морске воде, као и складиште за храну.

ПАС И ЖЕГА

Пас, иако опружен у хладовини, када је врућина стално дахће. Пошто у његовој кожи нема знојних жлезда као код човека, он је упућен да се на други начин расхлађује. Кроз отворена уста он брже дише па тако боље освежава читаву површину усне дупље, језика, ждрела и самих плућа. Убрзаним дисањем убрзава се и избацивање сувишне топлоте из његовог загрејаног тела јер испаравају све ове површине.

ПЕГАЗ ТРАЖИ ХИДРУ

ЦРТА Л. ФИШЕР

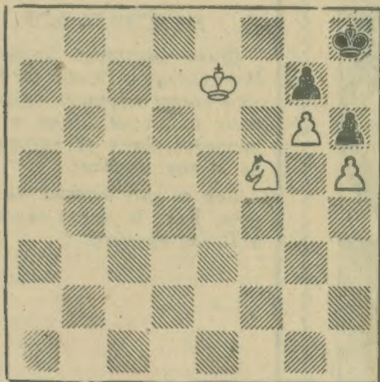

Учимо шах

LXXXII.

Прошла лекција показала вам је ситуацију у којој је скакач био јачи од даме. Сад ћете видети како један играч једва чека да се отараси свог скакача, да га изгуби.

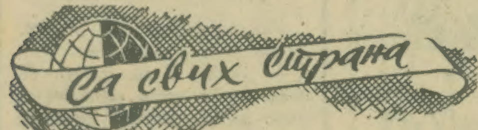

Бели је јачи за скакача, али немојте мислити да му је лако да победи. Да би избегао опасност од пата, која му стално прети, он се одлучује за комбинацију у којој ће изгубити скакача, а добити партију. 1. Сф5—г3 Кх8—г8 2. Сг3—е4 Кг8—х8 3.Се4—ф6!

Црни је сада у таквом положају да мора да носи белог скакача, 3 ... г7:ф6

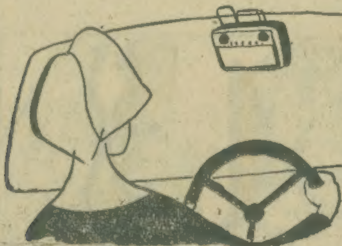
Разуме се, сада је белом лако, јер његов пешак иде напред и победа је ту.

Као што видите, у шаху може да настане таква ситуација да изгубити коња значи — бити на коњу!

ВАЗАЧЕВО ОГЛЕДАЛО — РАДИО

Захваљујући транзисторима помоћу којих је извршена револуција у електроници, јер је створена могућност за производњу минијатурних радија, сада је још један изум добио примену. То је радиоапарат који се прикачи о возачево огледало. Без уобичајене антене,

због чега је бушена каросерија, без електричних водова и гломазног радио-уређаја, овај пријемник запрема мање места и од играчака које обично као украс висе у колима. Први мали радиоапарати окачени су о рам за огледало. Међутим, сада се огледала више не производе посебно већ су углављена на кутију радија.

ПОВРЕДА УСТА НИЈЕ ТАКО СТРАШНА

Није редак случај да дете, играјући се, повреди усну дупљу. Деца имају обичај да у уста свашта стављају: оловку, играчке, шљунак, виљушке и друго. Чим повреде слузокожу излази доста крви, и родитеље хва-

та паника, јер не знају шта ће из тога произићи.

Професори универзитета у Бечу, који су се бавили овим повредама, кажу да родитељи не треба да се нарочито узнемиравају у оваквим случајевима. Ткиво усне дупље, у суштини, веома се брзо залечује, далеко брже од других делова човековог организма. Међутим, ако крвављење и болови убрзо престану, треба што пре одвести дете лекару.

ДА СЕ ОСВЕЖИ УСТАЈАЛИ ВАЗДУХ

Познато нам је да се у биоскопима и на другим јавним местима устајали ваздух освежава разним мирисима. Али то је само заваравање јер напарфимисан ваздух није исто

што и пречишћен. Сада се фабрикују нови производи са двоструким дејством. Поред тога што у непосредној средини замиришу ваздух пољским или негованим цвећем, они убијају и бактерије.

Да ли знате?

ОПАСНОСТ ОД ПЛАСТИЧНИХ КЕСА

Мада нам кесе од разног пластичног материјала пружају многе користи, од њих можемо имати и штете, ако не водимо рачуна шта са њима раде наша деца. Играјући се она их радо стављају на главу и, кад дишу, она се прилепљује за њихова уста и ноздрве услед чега лако може да дође до угушења. Уколико је дете мање опасност је већа, нарочито ако се са таквом капуљачом заспи.

МЕРЕЊЕМ КОЛИЧИНЕ ОЗОНА У ВАЗДУХУ — БОЉЕ ПРОГНОЗЕ

Амерички метеоролози се надају да ће мерењем количине озона у ваздуху бити у стању да дају тачније прогнозе о времену.

Озон је облик кисеоника који се може по свом „свежем” мирису осетити у ваздуху после буре. Међутим у великим концентрацијама он је отрован и може претстављати опасност за посаду авиона која високо лети.

Већ је познато да се количине озона мењају према времену. Например смањење озона у ваздуху често се јавља пре буре. Даља испитивања ће дати тачније податке о овој вези.

Мерења у Денверу, вршена помоћу неколико инструмената на земљи и са балона, показала су да омотач озона који се налази високо у атмосфери штити нашу кожу од јаких сунчевих ултравиолетних зракова. Највеће концентрације се налазе на висини од 18.000 до 33.000 метара. Засад се само у неколико метеоролошких станица на свету мери количина озона.

КОМАРЦИ, НАЈОПАСНИЈИ ОД СВИХ ИНСЕКАТА

Од свих инсеката који разносе болести комарци су најопаснији за човека, а тешко се уништавају јер се најефикасније бране од инсектицида. Најбогатија пространства на земљи још не могу бити искоришћена и експлоатисана само због комараца. Сви покушаји да се искористи природно обиље Амазоније претрпели су неуспех јер су до сада у том крају света комарци проузроковали више жртава него дивље звери, змије и морски пси заједно. Амазонски комарци су готово потпуно имуни према свим средствима за уништавање, па су разне компаније и владе јужноамеричких држава обећале преко 10 милијарди француских франака награде ономе ко пронађе средство против ових опасних инсеката.

Како корњача нађе свој пут

Одавно је примећено да корњаче веома често и без колебања нађу пут према месту становања, али се дооскора није знало на који начин. Неки природњаци су извршили опите и закључили да се оне оријентишу према сунцу. Ако је дан сунчан и ако их однесемо десет километара далеко, оне ће се споро но без по муке вратити тамо одакле смо их узели. Исто тако, ако се више корњача донетих са разних страна спусти на једно место, свака ће поћи својим путем натраг. Једино кад је време тмурно, ако нема сунца, оне ће остати беспомоћне и одлутаће у разним правцима.

ЧОКОЛАДА И МУЗИКА

Једна холандска фабрика бонбона пустила је у продају пуњене чоколадне бонбоне у кутијама са поклопцима од пластичне масе. Сваки такав поклопац уствари је грамофонска плоча са једним од последњих шлагера или шансона. Ова новина наишла је код потрошача на веома добар пријем.

ПРОТИВ ВЕЛИКЕ БРЗИНЕ И ПРОТИВ ХЛАДНОЋЕ

Ново одело за путовање кроз међупланетарни простор има двоструку вредност: штити организам од промена које могу да наступе услед велике брзине и истовремено га чува

од ниске температуре. При почетном убрзању тело пилота може да отежа 20 пута па да он ипак не осети никакве последице. У том оделу може се провести 24 сата и у леду, такође без штетног дејства, али, шта ће бити ако треба да се живи дуже од 24 сата на температури испод нуле?

Дедине вештине

Добар математичар

— Хајде, децо, да видимо ко је најбољи математичар — рекао је једном тата двојици својих синова, који су ишли у други и трећи разред гимназије и ћерчици која је учила тек седми разред осмогодишње школе. Израчунајте ми — али брзо и без оловке — колико ће износити једна трећина и још пола од тога од девет хиљада?

Мушкарци су почели да рачунају али девојчица се брзо досетила насмешила и готово без размишљања рекла:

— Па то износи 4.500

— Тачно!. А од 87 хиљада?

— 43.500.

— Добро је! А од 18.564?

Девојчица је сасвим мало размишљала и рекла 9.282! ..

И тако је тата ређао бројеве а девојчица је брзо и тачно израчунавала једну трећину и још пола од тога, мада су бројеви били прилично велики.

Како је то она могла?

То је лако и ми ћемо вам рећи:

Једна трећина и још пола од тога исто је што и једна половина, зато је девојчица могла тако брзо да рачуна

Пет квадрата одједном

Ништа није лакше него поделити квадрат на четири једнака квадрата. Али поделити га на пет — то је већ тежа ствар.

Поставите питање свом другу, па ћете видети како ће узалудно да се мучи. Међутим, то је просто — само треба мало промислити. Из средине сваке стране повуците праве линије до супротног угла: Бж Гв, Еа и Дђ.

Исеците све по тим линијама, па ћете добити девет делова, и то један пуни квадрат (1) и четири трапеза (2, 3, 4 и 5) којима ћете додати одговарајуће троугле (б в, г и а), да бисте начинили још четири једнака квадрата.

Загонетке

Бела и у боји,
По тежини лака
Пет прстију броји
Али није шака

(Рукавица)

Шта је то што стално иде
И кораке своје броји
А сви ипак лепо виде
Да на једном месту стоји.

(Сат)

ОД ЈАЈЕТА СВИЊА

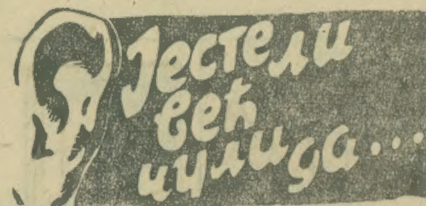
Ево згодне шале за цртаче мале!
У повеће јаје кружић се додаје
па круг уоред круга добије и друга,
а на кругу горе два се ува створе,
затим тачке многе
и црте за ноге.
репић увpх тела.
То је свиња цела!

Риболовчев лик на зиду

Помоћу изрезаног картона А добићете профил шешира.

Тај картон ухватите шаком али тако да на сенци, на зиду, палац буде нос, а мали прст, савијен мање од осталих, брада. Крпа, пребачена преко руке, биће тело, а лева рука, сакривена у крпи, држаће прутић који личи на штап са удицом.

... кад спавају, слонови често наслоне своје зубе о грану каквог дрвета.

... морска птица жалар пере своју храну пре него што је поједе.

... најстарији градови подизани по унапред одређеном плану потичу из Месопотамије, из друге и прве миленије пре наше ере. Улице у овим градовима секле су се под правим углом.

... европски сом спада у најдуговечније рибе. Наиме, он може да доживи дубоку ста

рост од 60 и више година — ако га не улове.

... наут (леблебије) и лук били су главна храна широких народних маса у старом Риму. Римљани нису пекли леблебије, него су их јели пресне.

... На идеју да се у хитним случајевима лекови могу дати директним убризгавањем у крв дошао је не неки лекар, већ архитекта и математичар Кристофер Рен (1632 — 1723), градитељ лондонске катедрале св. Павла.

... први лет авионом над Арктиком извршен је 8 августа 1914 године. Тада је руски војни пилот Јан

Нагурски прелетео 450 километара испитујући обалу северног острва Нове Земље.

... Острво Марожо, које се налази на ушћу реке Амазоне, највеће је речно острво на свету: веће је од Швајцарске.

... еја мочварица воли да се купа. Кад пада киша, она рашири крила и ужива у „туширању“.

... име пецива „бисквит“ постало је од латинског израза „бис коктум“ што значи „оно што је два пута печено“.

... за највишег човека на свету данас сматра се један Холанђанин чија висина износи 2,41 метра.

Водоравно: 1) пешчани нанос; 5) немачки композитор (19 в.); 7) птица грабљивица; 8) хемиски знак за радијум; 10) део коњске опреме; 11) стаја за овце; 12) мушко дете; 13) врста јела; 14) немачки предлог; 15) врста коња; 16) зрнасто поврће; 18) једна планета; 19) један спортист; 21) личност из Дизнијевих стрипова; 22) део коњске опреме; 24) мушко име; 25) град у Финској; 26) отац (слов.); 27) река у Сибиру; 28) показна заменица; 29) место у Србији; 30) личност из Додеових приповедака; 32) превремени.

Усправно: 1) мушко име; 2) наша река; 3) холандски сликар (17 в.); 4) мера за површину; 5) аустриски новац; 6) издатак; 7) личност из народне поезије; 9) грчки песник (III в. пре наше ере); 11) врста теста; 13) хладан ветар; 15) персиски владар (IV в. пре наше ере); 17) музички термин; 19) грчки филозоф (IV в. пре наше ере); 20) наша планина; 21) део тела; 23) географски појам; 25) хемиска једињења по структури слична амонијаку; 27) јеврејско мушко име; 29) личност из Толстојевог романа; 31) хемиски знак за иридијум.

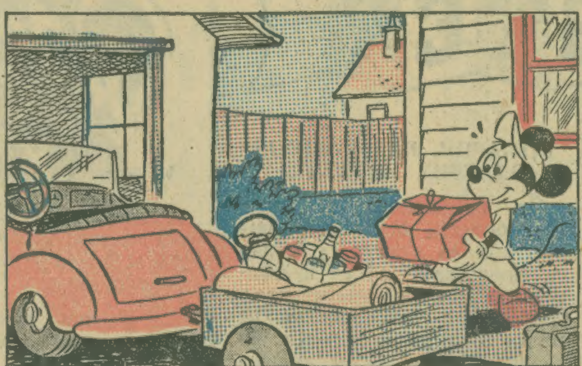

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Омск; 5) Крлежа; 7) Бајер; 8) до; 10) Алеч; 11) Тар; 12) лан; 13) куна; 14) иу; 15) конто; 16) звезде; 18) ерар; 19) „Арарат“; 21) анима; 22) еп; 24) јоги; 25) пси; 26) Ана; 27) Мало; 28) Ј(ован) С(керлић); 29) еозин; 30) Андрић; 32) Лион.

Усправно: 1) Орјен; 2) млеч; 3) сер; 4) кок; 5) калауз; 6) аданте; 7) Бали; 9) орао; 11) тундра; 13) Козара; 15) Керами; 17) верига; 19) ананса; 20) Теслић; 21) ајај; 23) пион; 25) Пазин; 27) Моро; 29) Еди; 31) нл.

МЕШОВИТИ ХОР

Шиља наговорио Хорација, Перу Ждеру и Попаја да дођу на концерт певачког друштва коме је и сам Шиља некад припадао. Било је назначено да је хор мешовит.

Хор се није показао на висини. Било је много замерки, и Попај примети:

— Пази, овде стоји да је хор мешовит, а уствари су све сами мушкарци; нема ниједне жене.

— Ипак је то мешовит хор! — примети Хорације. — Зар ниси чуо: неки знају да певају, а неки не.

МНОГО И МАЛО

Учитељ објашњава у школи разлике у величини.

— Дакле, Гајо, да ли би сада после мога објашњења умео да ми кажеш каква је разлика између речи много и речи мало.

— Например — одговори Гаја — једна цигла је мало за зидање куће, али је много кад падне неком на главу.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је миктерофонија?

Где се гаји бергамашка овца?

Шта је пералд?

Где се налази Ждала?

Ко је Ехо?

ОДГОВОР:

МИКТЕРОФОНИЈА је говорење кроз нос, уњкање. Реч је начињена од грчких речи — миктере ноздрва и фоника — наука о звуку.

БЕРГАМАШКА ОВЦА је пореклом из Италије (из долине реке По), а затим пре-

нета у Словенију. Јака је и велика. Даје врло мало млека али масног, а вуна јој је груба због чега се претежно прерађује за простирке.

ПЕРАЛД је легура платине и бакра с малим додатком сребра и неког другог метала. Употребљава се за прављење делова на сату.

ЖДАЛА је велико, прилично плодно и мочварно острво крај леве обале Драве. На њему живи преко хиљаду становника.

ЕХО се звала према грчкој митологији нимфа која је претворена у стену и осуђена да понавља сваку реч кад до ње допре. Од овога је после настала реч ехо у смислу одјек — глас који се враћа одбијен о неку препреку.

Бајка о цару Салтану

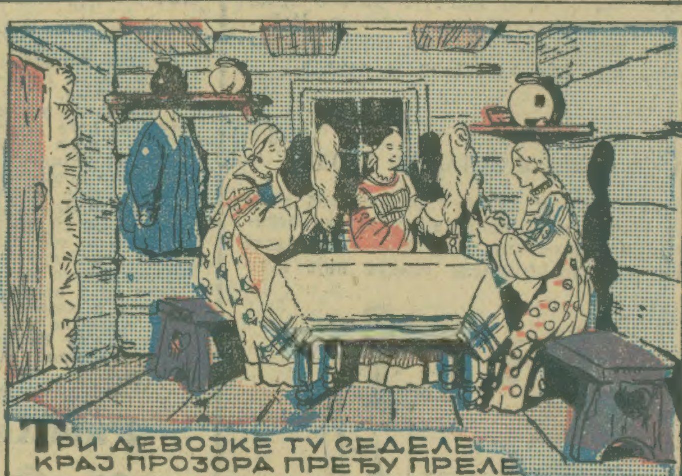

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 – Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Тек рач. број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају